ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԹ. Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1, 1906 ԹԻՒ 35

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Ա. Ռ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։ Տարեկան գինն է մայրաքաղաքին եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դահեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար 1 1/2 ոսկի, կամ 6 շիլին, կամ 7 3/4 Ֆրանք։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։ Ամսաթերթին տարեկան գինն է 6 դահեկան ամեն տեղւոյ համար։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան խան, Կ. պոլիս։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃՂԼԱՐ ԵՕԹՈՒՇՈՒ

Ջ. Տ. Ս. ՓԱ

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
ՀԱՅԵՐԷՆ — ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

Կը պարունակէ 40,000է աւելի բառեր, ոճեր, ասութիւններ, եւն. եւն.
Գնահատուած ծանօթ լեզուագէտներէ

Այս բառարանը, որ կը բաղկանայ 507 էջերէ, պատրաստուած է մեծ խնամքով եւ գլխաւոր հետեւողութեամբ Webster*ի հոյակապ բառագիրքին։*

Անհրաժեշտ բոլոր անոնց՝ որոնք պէտք ունին ճշմարտագէտ ֆոլթնէյեան բառարանի մը։

Ընտիր պարունակութիւն. ընտիր թուղթ. ընտիր կազմ։ Դին լաթակազմ 35 դահեկան

ԶՈՐԵՔԼԵՋՈՒԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԴԱՂԻԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ

Կը պարունակէ 3 մասեր.

Մասն Ա. Բառագիտութիւն.

Մասն Բ. Խօսակցութիւններ, տյգելութեան, գնման վաճառման ժամանակ այլեւայլ արհեստաւորաց հետ, ճամբորդութեան մէջ, եւն.։

Մասն Գ. Նամակներ, առմներ, հրաւիրագրեր, պարտամուրհակներ, եւ վաճառականական թղթակցութիւններ.

Գնահատուած ծանօթ լեզուագէտներէ

Այս հատորին չնորհիւ որ ամէն մարդու հաւասարապէս կրնայ օգտակար ըլլալ, կարելի է խօսիլ ֆրանսերէնի մէջ սահուն կերպիւ խօսակցիլ եւ թղթակցիլ։

Անհրաժեշտ ամէն ուսանողի, ուսուցչի, վաճառականի, դրագրի, խանութպանի եւ առհասարակ ամէն մարդու։ Էջ 320, գին լաթակազմ 12 դահեկան։

Վերոյիշեալ երկու գիրքերն ալ կը վաճառուին բոլոր գրավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Պ. Պալեանց դրատունը։ Վարժարանաց համար մասնաւոր զեղչ։

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Մինչեւ Օգ. 25 ստորեւ նշանակեալ նպաստներ մեզ յանձնուած են, զոր կը հրատարակենք խորին չնորհակալութիւններ մատուցանելով իւրաքանչիւր նպաստողի։ Հաւատաւոր թեան գանձանակէն 20, Ց. Գալուստեան Գաղտատ օրդ. 190, վեր. Ն. Շ. Ի. Լ. 480, Մ. Թաթոսեան Եւյտ օրդ. 60 եւ գրեանք 15. Մ. Հաճի Մարտիրոսեան 10. Ց. Հաճի Մարտիրոսեան 5, Ն. Եղիքեան 10, Ոսկ. Ն. Ռ. Կճաճեան 5. Մ. Փափազեան Պրուսա ամբողջ մէկ օր՝ որ Տ. Տր. կտից օրերն «ՕՔէ, տէ բոքշի ներմուկր ամէն անձնդ պէտքեր հայթայթելով։ վեր. Ն. Շ. Ի. Լ. 480, Հաճի Պ. Տիտրպէքրլեան մէկ օրուան, Գ. Գ. Իսրտրմեան Թուքա 160, որոյ 110 Ագիպիյէի հկեղեցիէն եւ 50 օրդ.։ Էրգրումի հկեղեցին 408, Մ. Փափազեան Զարկարա 120 օրդ եւ Նուէր. Շէն Թովմասեան Պոլիս յաքսադրէ., Օր. Մ. Ագարեան, Մարտիան 20, Ց. Գոնտահեան հաւաքեց ի Մուտանիա 185, վեր. Ռ. Եագուպեան Եօզղատ 100, ս. րոյ 32 իր նուէր եւ 68 օրդ։ Փրոֆ. Ց. Ճէճիզեան Պոլիս 20, Ն. Ագուշեան Ջէնկիլէր 10, Շերամի հունտէ 216, Պ. Պալենց, գրավաճառ Պոլիս «Գիտէն պիտի բլլաս բարեյաջող եւն.» նորատիպ դասագիրքէն մէկ հատ։ Ե. Գարթալեան իր հրատարակած «Բարեկամ Թուաբանութեան» մէկ հատ։

Համագումար 2219 դ.։ 1907ի օրացոյցներ ճոխ պարունակութեամբ հրատարակուած է. ունի 10է աւելի պատկերներ. հաճիլ ծանուցանել մեզ թէ քանի՞ հատ կ'ուզուի. Բարեհաճիլ հին մնացած հաշիւները փակել, ընդունուած օրացոյցներու փոխարժէքն խրկելով։ Հինգ նոր օրրեր ընդունուած են, դեռ պիտի ընդունինք հինգ եւս եւ աչ աւելի։ Մրցանակաւորէ փոխ-դիր առնուած ատեն պէտք է նպատակ առնել. ճեմարիշը լոկ ընկալագիր է։

Գ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ԹԱԲԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Ծ-ԹԻ. Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1, 1906 ԹԻՒ 35

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. Գ. ԿՐԻՆ ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Ս. ՓԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կիրակնօրեայ Դպրոց, իր կազմակերպութիւնը 609. — Նախատեսմանութիւն 612. — Չլուսաւորուած եկեղեցիին Մէջ 615. — Մայրերուն 616. — Ագուրի Աղօթքը կամ Մեղաւոր եւ Ընմեղ Վիճակներ 617. — Փրոֆ. Ա-լիքսան Պէզնեանի Ուսուցչութեան Յօբելեանը 624. — Հոգ. Պալտօճեաններու Պակասը 624. — Հանգանա՞կ Թէ Քրիստոս 625. — Մեր Սխալ Գաղափարները Բժշկութեան Մասին 626. — Հեռաձեռ Վարժարանի Կողմէ 628. — Նոր Գիրքերու Ծանուցում 628. — Բարձրագոյն Վարժարան, Պարտիզակ 628. — Գաղաքական Լուրեր 629։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ, ԻՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

(Մ. Ջուլը Թ. Րիկ)

Թուրքիոյ Բողոք. եկեղեցիներուն մէջ հազիւ կը գտնուի եկեղեցի մը որ իր կիրակնօրեայ դպրոցը չունենայ։ Բայց յօդուածագիրս դիտած է թէ դպրոցներու կրեթէ թիւին չափ տեսակներ կան կազմակերպութեան եւ աշխատութեան։ Արդարեւ միակերպութեան բնաւ ճիգ չկայ։ Թէեւ բացարձակ միակերպութիւնը, բազմալի ըլլայ թէ ոչ, անկարելի է հաւանօրէն, նշանաւոր չատ բաներ կան որոնց մէջ ատիճան մը միակերպութիւն դնելով մեծ բարւոքում մը կարելի է ատանալ արդի խառնիխուռն վիճակին վրայ։ Սոյն յօդուածով ներկայացուած թելադրութիւնները արդէն իսկ չատ տեղեր ի գործ կը դրուին, եւ ոմանք չեն կրնար ամէն տեղ գործադրուիլ։ Բայց այս առիթով կը ձեռնարկուի ցոյց տալ դրութիւն մը, որ կրնայ առհասարակ օրէնգրուիլ եւ գործադրուիլ բովանդակ ազգին պետութեան մէջ։ Եթէ դժուարութիւններ յարին անոր ինչ ինչ մասերուն գործադրութեան համար, անակնկալ բան մը չէ այդ։

Ապացոյց, որու հետ է կիրակնօրեայ դպրոցին գործը, մարդկային սիրտն է։ Ոմանք սխալմամբ կը կարծեն թէ միայն տղայք երթալու են կիրակնօրեայ դպրոց։ Ուրիշներ կը կարծեն թէ սեւէ պարտականութիւն չունինք Բողոք. ժողովրդին չպատկանողներու հանդէպ։ Ընդհակառակն, չափահաս այրեր եւ կիներ այդ դպրոցէն թերեւս աւելի կ'օգտուին քան փոքր տղայք։ Եւ չորս տասնեկանէն սկսեալ ամէն անձեր կիրակնօրեայ դպրոցի ատաղձ են։ Ամէն եկեղեցիի ժողովրդին ամբողջութիւնը գտնուելու է կիրակնօրեայ դպրոցին աւանդողներուն մէջ։ Ժողովրդէն դուրս գտնուողներու նկատմամբ միակ կանոնը սա է. Ոեւէ մէկը ուրիշ կիրակնօրեայ դպրոցէ մը կորզել չպէտք։ Ամէն անոնք որ կիրակնօրեայ սեւէ դպրոցի հետ կապակցութիւն չունին՝ ձեր դպրոցին համար օրհնաւոր ատաղձ են։ Ուսանողները որչափ աւելի ըլլան, այնչափ աւելի աղէկ կ'ըլլայ, ոչ թէ ձեր տեղեկագրին մէջ խոշոր թիւեր ունենալու համար, այլ օգտին համար զոր անոնցմէ մէն մին պիտի քաղէ։ Ժողվեցէք զանոնք որպէս զի կերակրուին հոգեւորապէս։

Կազմակերպութիւն. Այս կախուած աւելի դպրոցին մեծութենէն։ Ուր որ հարիւրէ աւելի ուսանող կայ, հետեւեալ դրութիւնը աւելորդ կրնայ գործադրուիլ։ Աւելի փոքր դպրոցներու մէջ ըստ տեղւոյն գանց կ'առնուին ինչ ինչ մասեր։ Տիպար դպրոցը կ'ունենայ գէթ չորս բաժանում, նախնական, միջին, երէց եւ ատենի։ Նախնականը կը բաղկանայ չորսէն ինը կամ տասը տարեկան փոքրիկներէ, միջինը ինը տասը տարեկաններէն

մինչեւ տասնվեց կամ տասնըեօթը տարեկաններ, երէցը տասնըեօթը տարեկանէ վեր եղողներէ, իսկ առտնին բաժանումը՝ այնպիսիներէ, որոնք չեն կրնար իրենց տուներէն մեկնիլ, բայց տան մէջ կը հետեւին օրուան կանոնաւոր դասին։ Այսպիսի են պզտիկ մանկիկ ունեցող մայրեր, որոնք իրենց մանկիկները չեն կրնար թողուլ, ծերուներ եւ անկար անձեր, խեղեր եւ դպրոցէ չատ հեռու բնակողներ։ Ամէն օր կ'ըմբռնէ թէ կարելի չէ որ պզտիկներու այնպէս դաս տրուի ինչպէս չափահաս այրերու եւ կիներու եւ նոյն իսկ ինչպէս մեծ տղայոց։ Երբ կարելի է, նախնական բաժանման պատկանողները միւսներէն տարբեր տեղ մը կը հաւաքուին, եւ դասը տարբեր կերպով մը կ'ուսանդուի, աւելի տեղ տալով երգի, դրատախտակի գործածութեան, միաբանական ընթերցանութեան կամ դասասացութեան, եւ ուրիշ բաներու, որոնցմով հնար է հրապուրել պզտիկները։ Մանկապարտէզի սկզբունքները կրնան ընդարձակօրէն գործադրուիլ դպրոցի այս բաժնին մէջ։ Պատկերներ, քարտէսներ, պատմութիւններ, եւ երգեր տղայոց միտքերուն եւ սիրտերուն վրայ պիտի ազդեն Սբ. Գրոց ճշմարտութիւնները։ Եւ չատ անգամ այս գործին յարմարագոյն անձը մանկապարտէզի վարժուհին է, որ կրնայ չատ արդիւնաւոր ծառայութիւն մատուցանել իրրեւ պետ այս բաժնին։

Միջին բաժանումը կրնայ կարգերու բաժնուիլ տարիքի եւ լաւ եւս բարեկամութիւններու տեսակէտով։ Այն մանչերը որոնք իրարու հետ մասնաւոր բարեկամութիւն ունին՝ նոյն կարգին մէջ ըլլալու են, նոյն իսկ եթէ մին միւսէն հինգ տարի մեծ ըլլայ։ Երբ կարելի է մանչերու դաս եւ աղջիկներու դաս կարգեր ունենալ, ա՛լ աւելի աղէկ։ Եթէ բաւական ուսուցիչ կը գտնուի, կարգերը փոքր ըլլալու են, վեց կամ ութ տղայէ աչ աւելի։ Անսովոր կարողութեան տէր ուսուցիչ մը միայն կրնայ յաջողիլ տասը կամ տասնըհինգ աշխոյժ, անհանդարտ մանչերու կամ չատախօս աղջիկներու կարգ մը վարելու մէջ։ Նախնական ճիւղին կարգերը կրնան աւելի խոշոր ըլլալ ընդհանուր հրահանգներուն չատութեան համար։ Երէց ճիւղն ալ կրնայ խոշոր կարգեր ունենալ չափահասներէ բաղկանալուն համար։ Սակայն իննէ տասնըվեց տարեկան մանչեր եւ աղջիկներ աւելի լաւ կը կրթուին եթէ փոքր կարգերու բաժնուած ըլլան։

Շատ անգամ երէցներու բաժանումը մէկ կարգէ կը բաղկանայ եւ այդ կարգին ալ քարոզիչը կ'առաջնորդէ։ Երբ անհրաժեշտ ըլլայ, այս կարգը ուսուցիչ պատրաստելու բնութիւնն ստանալու է, մէկ երկու տարիէն ուսուցիչ հայթայթելու համար միւս կարգերուն։ Մեր կիրակնօրեայ դպրոցներու մեծագոյն նեղութիւնը լաւ ուսուցիչ գտնելն է բաւական թուով։ Հովուին մասնաւոր գործը այս ըլլալու է իր դասարանին մէջ — ամէն դաս այնպէս ասանդել որ կարգին մէն մի անդամը սորվի գայն սորվեցնել։ Այս ճիւղը սրքան ալ մեծ ըլլայ եւ իր կարգերը սրքան ալ չատ ըլլան, գէթ հովուին կարգը ուսուցիչներու կարգ ըլլալու է։ Այս ընթացքով հովիւը քանի մը տարիէն կրնայ յոյժ գնահատելի ուսուցիչներ պատրաստել, որոնք իրենց կարգին ուրիշ դասարաններու գլուխ անցնին։

Առտնին բաժանումը առ այժմ չատ հազուագիւտ բան է այս երկրին մէջ։ Կիրակնօրեայ դպրոց երթալ չկրցողները ընականապէս անոր բարիքներէն զուրկ նկատած են իրենքզիրենք։ Այս այսպէս ըլլալու չէ եւ պէտք չէ որ ըլլայ։ Կիրակնօրեայ դպրոցը չատ անգամ Սբ. Գրոց դպրոց կը կոչուի իրաւամբ։ Եւ ամէն Քրիստոնեայ Սբ. Գրոց դպրոցի ուսանող նշանակուելու է։ Եթէ առտնին բաժնի վերատեսուչ մը կրնայ գտնուիլ, աւելի աղէկ։ Բայց կարելի է առտնին բաժին մը հաստատել առանց վերատեսչի ալ։ Դասագիրք մը անհրաժեշտ է, Սբ. Գիրքը։ Ուրիշ մ'ալ գրեթէ նոյնչափ էական է, կիրակնօրեայ դպրոցի դասագիրքը։ Շատ փափաքելի է որ տան մէջ Սբ. Գիրք ուսումնասիրողներէն որչափ կարելի է չատեր կիրակնօրեայ դասագիրք ունենան եւ ուշի ուշով կարդան իւրաքանչիւր դասի վրայ տրուած ծանօթութիւնները եւ ամէն հարցման պատասխանները գրեն։ Այդ դասագիրքերը չատ կարեւոր են նաեւ միջին եւ երէց բաժանումներուն մէջ բոլոր գրնուողներուն։ Ոչ միայն ուսուցիչները այլ եւ ուսանողները մէյմէկ դասագիրք ունենալու են։ Բայց ամէն պարագայի մէջ, այդ գիրքերուն նպատակն է դասերուն պատրաստութեան օգնել, եւ այդ պատրաստութեան գործը առաջ տեղի ունենալու է։ Թերեւս դասարանին մէջ չահեկան եւ օգտակար ժամ մը անցընելու ամէնէն ապահով եղանակն է փոյթ տանիլ որ ամէն ուսանող՝ դասարան գալէն առաջ՝ պատրաստէ իր դասը։ Հոս խնդիր մը կը ծագի։ Ո՞ր դասերը պէտք է սորվիլ։ Յոյժ չատ դպրոցներ կը հետեւին կիրակնօրեայ դասագրքին մէջ նշանակուած դասընթացքին։ Ոմանք տարբեր ընթացք մը կը նախընտրեն, հովուին կողմէ ցոյց տրուած բան մը, կամ Սբ. Գրոց ուրիշ դասընթացք մը։ Երբեմն կարգ մը ուրիշ գիրք մը կ'ընտ-

րէ ուսումնասիրելու համար, զոր օրինակ Թ. Պ. Մայրիի, Էնտրու Մըրիի կամ Ր. Ա. Թորիի հոգեւոր մէկ չինիչ գիրքը։ Այսպիսի ուսումնասիրութիւններ կատարելապէս օրինաւոր են երբ յարմար ժամանակին եւ յարմար տեղն ըլլան։ Սակայն կիրակնօրեայ դպրոցը, ինչպէս ըսուեցաւ, Սբ. Գրոց դպրոց է եւ Սբ. Գիրքն ըլլալու է դասագիրքը։ Փոքր մ' հաւատացած է թէ ժողովուրդն այս գիրքը կ'ուզէ սորվիլ ու հասկնալ, եւ եթէ, ինչպէս կը հաւատանք, սահման չկայ աւետարանական լայնութեան, բարձրութեան եւ խորութեան, Սբ. Գրոց դպրոցի մէջ պատճառ չկայ զայն լքանելու եւ ուրիշ գրքի մը անցնելու։

Ամէն բարեկարգ դպրոցի մէջ օրագրութեան տոմար մը կը պահուի եւ բացակաները կը նշանակուին։ Սակայն այդպիսի տոմար մը քիչ արժէք ունի, եթէ բացակաները չհարցուին չփնտռուին։ Ամէն ուսուցչի պարտքն է, օրչափ հնար է, իր աշակերտներն այցելել եւ անոնց վրայ անձնական ազդեցութիւն բանեցնել, մանաւանդ կանոնաւորապէս չհաճախողներուն վրայ։ Չկայ բան մը որ անկանոնութեան չափ վնասէ կարգի մը կամ դրպրոցի մը։ Երբ տասն անդամով կարգ մը այնքան անկանոն է որ ուսուցիչը չգիտեր թէ երէ՛ք աշակերտի սպասէ թէ տասներկու, հոն ծուռ բան մը կայ։ Ցաւալի է որ երբեմն այս անկանոնութեան պատճառը վերատեսուչը կ'ըլլայ մերթ բացակայելով եւ լուր ղրկելով թէ դասատուութիւն պիտի չըլլայ եւ մերթ դասին տեղ մէկուն քարոզել կամ բանախօսել տալով։ Մեծ սխալ է այս։ Ոչ մէկ պատճառով զանց ընելու է դասատանդութիւնը։ Եթէ օտարական մը, կամ այցելու հովիւ մը, կամ միսիոնար մը, պիտի բանախօսէ, բանախօսութիւնը դասէն կամ առաջ կամ ետքը ըլլալու է եւ, երբ հնար է, դասին հետ կապակցութիւն ունենալու է։ Առ հասարակ քսան երեսուն վայրկենէ աւելի չորուր դասատուութեան։ Թող այդ ժամը այդ նպատակին համար նուիրական ըլլայ։ Հովիւներ սխալ կը գործեն երբ այնպէս կը կարգադրեն որ Տէրունական Ընթրիքի մասակարարութիւնը կիրակնօրեայ դպրոցի դասուն ժամանակ տեղի ունենայ։ Կիրակնօրեայ դպրոցին համար կորուստ է այս։ Կանոնաւորապէս յաճախելու հարկէն զատ ճշտապահութիւնն ալ փափաքելի է։ Երբ դպրոցն սկսի ճիշտ ժամանակին, միանգամ ուշ մնացողները պիտի աշխատին միւսներուն հետ միանգամ ժամանակին ներկայ գտնուիլ։ Բայց երբ ճիշտ ժամանակին եկողները կը պարտաւորուին տասը, տասներկուինգ կամ քսան վայրկեան սպասել ծոյլերուն կամ անհոգներուն համար, միւս անգամ փոյթ պիտի չունենան ճշտապահ ըլլալ։ Աւելի աղէկ է դպրոցը ժամանակին սկսիլ ներկայ հինգ աշակերտով քան հինգ վայրկեան սպասել եւ քսան ներկայ ունենալ։ Վասն զի եթէ ճիշտ ժամանակին սկսիք հինգ աշակերտով, յաջորդ կիրակին միւսները պիտի աշխատին ճշտապահ ըլլալ։ Նոյն կանոնին պարտ է հետեւիլ փակման համար ալ։ Փակէ դպրոցը ճիշտ ժամանակին, մի երկնցներ տասը տասներկուինգ վայրկեան։ Այս անտանելի է մանաւանդ փոքր տղայոց համար։

Բացման եւ փակման ձեւակերպութիւններուն մասին մեծ զանազանութիւն կայ ամբողջ դպրոցին համար, եւ զանազանութեան ալ օրինաւոր տեղի կայ։ Կարգագոյց մը կրնայ թելադրուիլ, բայց առնայելայ ընդհանուրելու չէ մեքենական ըլլալու չափ։ Թող դպրոցական գործերը միշտ այնպէս ըլլան որ ամէն օր սիրէ մասնակցիլ անոնց, եւ մէկը չուզէ բացակայիլ կամ սկիզբը կամ վերջը։ Հետեւեալը կ'առաջարկուի իբրեւ դպրոցի կարգագոյց։ 1. Երգ, 2. Տէրունական Աղօթք ամբողջ դպրոցին հետ, 3. Երգ, 4. Սաղմոսի ընթերցում փոխառացութեամբ, 5. Աղօթք վերատեսչի, 6. Երգ, 7. Դասի ընթերցում փոխառացութեամբ, 8. Երգ, 9. Դասատուութիւն կարգերու (կէսկէս ժամ), 10. Երգ, 11. Ոսկեղէն համարն ըսել միասին, 12. Դիտողութիւններ հովուին կամ վերատեսչին հետ, 13. Աղօթք հովուին հետ, 14. Փառաբանութիւն, 15. Օրհնութիւն։ Շատ օգտակար է բոլոր ուսանողները օրի հանել ամէն երգեցողութեան ժամանակ։ Ոտքի վրայ աւելի դիւրին է երգել։ Միանգամայն կը հանգչին տղաքը այդ կերպով եւ աւելի հանդարտ կը մնան յետոյ։

Ծիշատակելի ուրիշ բան մը եւս կը մնայ, ուսուցիչներու ժողովը։ Ասոր առաջնորդելու է հովիւը եւ ներկայ գտնուելու է ամէն ուսուցիչ։ Ժողովը կրնայ երբեմն ուրբաթ իրիկուն ըլլալ, երբեմն ալ շաբաթ իրիկուն։ Իսկ ուր որ անկարելի է այս, կրնայ կիրակի առաւօտ տեղի ունենալ քարոզի ժողովէն առաջ, կամ նոյն իսկ կիրակնօրեայ դպրոցէն անմիջապէս առաջ։ Վերջապէս ուսուցչական այս ժողովը ըլլալու է, եթէ հնար է, ամէն շաբաթ։ Մեթոտի ուսումնասիրութեան դաս մը ըլլալու է այս։ Հովիւն, իբրեւ առաջնորդ, հարցափորձելով ուսուցիչները, իմանալու է թէ ի՛նչպէս պիտի սորվեցնեն յառաջիկայ դասը։ Դաշափարներու այս բաղդատութեան ելքն ըլլալու է ուսուցման դրութիւն մը, եւ ուսուցիչները եւ ուսանողները անպատճառ պիտի օգտուին։ Շատ ուսուցիչներ դասարան կ'երթան ա-

ամեն օրով գիտնալու թէ ի՛նչ կերպով ի նկատ պիտի առնեն օրուան նիւթը, վասն զի նախապէս ուսուցչական այսպիսի ժողով չէ գումարուած եւ մանաւանդ յատակագիծ մը չէ պատրաստուած։ Ուսուցիչներու այս դասը ծանր եւ խղճմտիր աշխատութիւն կը պատճառէ հովուին։ Բայց աշխատութիւն մը չկայ որ աւելի աղէկ արդիւնք տայ։

Ըսուածներէն կը տեսնուի թէ չատ բան կ'ակընկալուի հովուէն կամ քարոզչէն։ Այսու ամենայնիւ հովիւն ըլլալու չէ վերատեսուչ, երկու պատճառով։ Նախ, չատ զբաղեալ կ'ըլլայ, եթէ ուսուցիչներու ժողովին կ'առաջնորդէ եւ Սբ. Գրոց դասալ կու տայ իր քարոզներէն եւ ուրիշ գործերէ զատ։ Պէտք չէ որ ամէն բան ընել ջանայ ան, ապա թէ ոչ՝ ուժասպառ կ'ըլլայ ժամանակէն առաջ։ Բայց, երկրորդ, ուրիշ մէկը — աթոռակալներէն մին կամ ցերեկեայ դպրոցին ուսուցիչը եւ կամ ուրիշ կարող անձ մը — առանալու է այսպիսի առաջնորդութեան մը վարժութիւնը եւ փորձառութիւնը։ Կիրակնօրեայ դպրոցի վերատեսչութիւն առանձնազը օքանչելի փորձառութիւն կ'առանայ։ Հովիւը պարտական է իր ժողովրդին աշխատիլ սորվեցնել։ Եթէ ինք այլուր կոչուի, աշխատութեան ուրիշ դաշտ մը, կիրակնօրեայ դպրոցը կը չարունակէ առանց այնպիսի բացառ ընդհատման, որ ի հարկէ տեղի պիտի ունենար, եթէ նոյն միջոցին վերատեսուչն ալ այլուր կոչուած ըլլար։ Հովուին պարտքն է պատասխանատուութիւն զգալ դպրոցին յաջող ընթացքին համար։ Սակայն իր ազդեցութիւնը թաքուն ըլլալու է, վերատեսչին ետին եւ դպրոցին անտեսանելի։ Ինք միշտ ներկայ գտնուելու է, բայց ոչ առաջնորդի յատուկ աթոռին վրայ։

Եթէ տեսչ հովիւ կամ եկեղեցի, վերոյիշեալները կարդալէ ետեւ, կարծէ թէ այս ծրագիրը պիտի չքալէ, կը խնդրենք միայն որ վեց ամիս հաւատարմապէս փորձէ ու Նայի։ Չփորձած մի դատապարտէք զայն իբրեւ անգործադրելի։ Ներմուծեցէք ամէն հնարաւոր բարեաքօսիներ զորոնք տեղային պարագաները կը թելադրեն, եւ ամէն հնարաւոր կերպով ծաղկեցուցէք դպրոցը։ Վասն զի փորձով տեսնուած է թէ կիրակնօրեայ դպրոցը եկեղեցիին անուցիչն է։ Ստուգիւ այդպէս ըլլալու է։ Հաւատարիմ ուսուցիչներու առաջնորդութեան ներքեւ տարիներով Աստուածայ խօսքով կրթուած տղայք են որ մեր Փրկչին առաջնորդութեան կը հետեւին եւ զայն մարդոց առջեւ կը դաւանին։ Որչափ աղէկ ըլլայ եկեղեցին, նոյնչափ աղէկ կ'ըլլայ կիրակնօրեայ դպրոցը։ Եւ որչափ աղէկ ըլլայ կիրակնօրեայ դպրոցը, նոյնչափ աղէկ կ'ըլլայ եկեղեցին։ Երկուքը մէկտեղ կ'ընթանան Աստոր անուան փառքին համար։

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻԻՆ
(ԹՈՒ Գ. Գ.)

Աստուածային նախասահմանութեան վրայ ուղիղ գաղափար ունենալու համար պարտիմք միտք առնել հետեւեալ ճշմարտութիւնները։

1. Տիեզերքին մէջ նպատակ եւ վախճան կայ։ Անոր իւրաքանչիւր մասը եւ ամբողջութիւնը ոչ թէ ըստ դիպաց այլ՝ նպատակի մը եւ գաղափարի մը համեմատ կը գործէ։ Երբ տիեզերքը քննուի, եւ այդ քննութիւնը գիտական գործիքներու միջոցաւ գիտական հետազոտութիւններով արարածներուն ամէնէն մանր մասերուն եւ ամէնէն ընդարձակ մանրամասնութիւններուն գործածուի, տիեզերքին մէջ գոյութիւն ունեցող նպատակը, կանոնաւորութիւնը, կատարելութիւնը եւ օրէնքները աւելի ընդարձակ եւ աւելի խոր նշանակութիւն մը կը ստանան։ Եւ ցորքան յառաջ երթայ գիտական խուզարկութիւնը, կը յայտնուի թէ այս նպատակը եւ կանոնաւորութիւնը ոչ թէ մասնական եւ առժամանակեայ, այլ՝ ամբողջական եւ չարունակական են. այսինքն այս տիեզերքին ամբողջութիւնը կատարելութիւն մը կը կազմեն, այնպէս որ մեզի անհերեւակայելի անցեալէ մը դէպի մեզի անհասանելի յաւիտենականութիւն մը անընդմընելի ընդարձակութեամբ կը զարգանայ եւ կը բարելաւի։

2. Տիեզերքին մէջ ի յայտ եկած ասոր նպատակը եւ կանոնաւորութիւնը տիեզերքին Սկզբնապատճառէն կը բխի։ Տիեզերքին մէջ տեսնուած օրէնքներն ու գաղափարները չեն կրնար բացատրուիլ այդ արարածներուն տեսանելի վիճակով։ Հիւլէներուն բիւրեղացման կարողութիւնը, մեղուին փեթակ եւ մեղր չինելու բնազդը, ծիծեռնակին բոյն չինելու միտումը, վերջապէս նիւթական զօրութիւններուն կարողութիւնները եւ անասուններուն բնազդները, կենսաւորներու աշխարհին մէջ տեսնուած ատիճանաւորումը եւ բարելաւութիւնը, եւ գիտութեան առջեւ բացուած սա ընդարձակ տեսարէզը նիւթային կամ զգայուն գոյակներուն տեսանելի յատկութիւններովը կամ կարողութիւններովը չեն կրնար բացատրուիլ։ Այս նպատակներուն եւ կանոնաւորութիւններուն, այս կանոնաւորութեան եւ օրէնքներուն սկզբնապատճառը Տիեզերքին սկզբնապատճառն եղող Աստուածն ըլլալու է։

3. Այս կանոնաւորութեան եւ կարգադրութեան

մէջ մարդն ալ մտնելու է։ Մարդուս կեանքը ոչ սակաւ նկատումներով արդէն առնչակից է բնական տիեզերքին։ Անոր մարմինը, միջավայրը բնութեան մէկ մասն է։ Եւ Արարիչը որ այս նիւթական աշխարհին համար տնօրինութիւններ, կարգադրութիւններ կ'ընէ, միթէ այդ աշխարհին գլուխ գործոցին — մարդուն — համար չը խորհիր։ Ան որ մարդուս պիտոյքին համար իրրեւ նախապատրաստութիւն հայթայթած գոյակներուն ի պէտ՝ դեղերիկ նպատակներ, բարի վախճաններ կը տնօրինէ, միթէ նոյն ինքն մարդուն համար աւելի բարձր, աւելի փառաւոր նպատակներ եւ ծրագիրներ չը՞ տնօրիներ։ Հայր մը, որ չինել տուած տունը եւ անոր կահ կարասիքին համար կը խորհի, կը մտածէ, միթէ տեւէ տնօրինութիւն չը՞ներ իր զաւակներուն համար որոնք անոր մէջ պիտի բնակին։ Ոչ, եթէ աշխարհին մէջ, տիեզերքին մէջ, վախճան եւ տնօրինութիւն կայ, անշուշտ մարդն ալ բաժին մը ունենալու է այդ տնօրինութեան մէջ։ Արարիչը անոր համար ալ նպատակակէտ եւ կատարեալ վախճաններ պիտի հայթայթէ։ Եղելութիւններն ալ ասիկա կը հաստատեն։ Ինչպէս որ Բնութեան մէջ օրէնքներ կան, մարդուս հոգեւոր կեանքին մէջ ալ օրէնքներ կան։ Կենդանիներուն մէջ բնազդ կայ, եւ առաւել եւս մարդուն մէջ կայ։ Եւ թէ՛ անհատներուն թէ՛ ժողովուրդներուն կեանքին մէջ վիճակ մը, կառավարութիւն մը կայ, զոր անկարելի է բացատրել լոկ այդ անհատներուն եւ այդ ժողովուրդներուն կամքով եւ ընտրական կարողութեամբ։ Ինչպէս որ Բնութեան պատմութիւնը բարեկրկութիւն եւ զարգացում կը ցուցնէ, նմանապէս մարդկային տեսի պատմութեան մէջ ալ կը տեսնուին բարեկրկութիւն եւ զարգացում։ Մանաւանդ եթէ անհատներուն կեանքին մանրամասնութիւնները զգուշութեամբ քննուին, կը տեսնուի թէ այդ կեանքերը տիեզերքի կեանքին հետ առնչութիւն ունեցող ընդարձակ նպատակի մը եւ վարչութեան մը կը հպատակին։

4. Թէ՛ Բնութեան տեսակութեան մէջ, թէ՛ մարդոց կեանքին մէջ մեծի պզտիկի տարբերութիւնը համեմատական է, ուստի ամենէն փոքր եղելութիւններն անգամ մեծ կարեւորութիւն ունին։ Տիեզերքի սոյն վարչութեան մէջ փոքրիկ տերմ մը լեռան մը չափ կարեւոր է, եւ մարդկային կեանքին մէջ ամենէն արժէքաւորը, այսինքն նկարագիրը, առ հասարակ ամենափոքր համարուած վիճակներու միջոցաւ կը կազմակերպուի։ Ուստի այս աշխարհին մէջ մեծ կամ պզտիկ իւրաքանչիւր գոյակ եւ իւրաքանչիւր գոյակի մէջ մեծ կամ պզտիկ իւրաքանչիւր իրողութիւն ամէնը միասին մէկ վարչութիւն, մէկ ամբողջութիւն կը կազմեն։

Արդ նախասահմանութիւնը ասպէս կրնանք սահմանել։ Աստուծոյ յաւիտենից ըրած դնօրինութիւն նիւթական եւ հոգեկան գոյութիւններուն եւ գործերուն նկատմամբ։ Այս տնօրինութիւնը «յաւիտենական» ըսինք, վասն զի Աստուած յաւիտենական է, եւ տնօրինութիւնները վերջէն միտք եկած բաներ չեն, այլ անոր ի յաւիտենից ունեցած խորհուրդներն։

Բայց պէտք է դիտել թէ մեր այս քննութիւններուն մէջ կարծիք մը չյայտնեցինք թէ Աստուած այս քննդհանուր եւ ի յաւիտենից ըրած տնօրինութիւնը ինչպէս կը մտածէ եւ կ'որոշէ։ Եւ անա նախասահմանութեան նկատմամբ տեղի ունեցած վիճաբանութիւններուն մէջ դժուարութիւնները այս կէտէն ծագում կ'առնեն։ Այս պատճառաւ պարտիմք զգուշանալ ինչ ինչ սխալներէ։

1. Նորհելու չենք թէ Աստուած մարդոց պէս կը մտածէ եւ կ'որոշէ։ Ես առտուան ժամը 12ին կը նստիմ եւ այդ օրուան գործին վրայ կը մտածեմ, սեղմ այսինչ ճամբէն չուկայ տեղեակ երթամ, հոն այսինչ լրագիրները եւ այսինչ գիրքերը կարդամ, այսինչ նիւթերուն վրայ ասպէս ասպէս գրեմ, չուկայէն այսինչ այնինչ բաները գնեմ, եւ ժամը 10ին տունս վերադառնամ։» Միտքս եւ երեւակայութիւնս ինչ ստիճան զօրաւոր եւ գործօն ըլլան, այս տասը ժամուան գործերուս մասին այն առտիճան կատարեալ տնօրինութիւն մը կրնամ ընել։ Այս տնօրինութիւնը թերեւս տասը վայրկեանի մէջ կ'աւարտեմ, եւ այնուհետեւ ճամբայ կ'ելլեմ եւ աստիճանաբար զանիկա ի գործ կը դնեմ։ Ըսա այժմ, ինձ հարկ է նախ խորհիլ, յետոյ օրօրել, եւ յետոյ գործադրել։ Տիեզերքիս մէջ Աստուծոյ տնօրինութիւններուն մասին երբ կը մտածենք, խնդիրը միշտ մեր մարդկային ոճով կ'երեւակայենք։ Իրր թէ Աստուած ասկէ չենք գիտեր քանի՛ տարիներ առաջ դատարկ յաւիտենականութեան մէջ նստեր, մտածեր է, «Աշխարհ մը չինեմ, անոր մէջ մարդ ստեղծեմ, ան ալ ասպէս նպատ ապրի, եւն.» կարծելով թէ Աստուած այսպէս կը մտածէ, Հայերէնի մէջ ստոր «նախասահմանութիւն» եւ Անգլիերէնի մէջ «Predestination» ըսուած է, այսինքն նախապէս առաջադրել։ Այս է Աստուծոյ գործերը մարդկօրէն մտածել, որ չիտակ չէ, եւ ուստի հակասութիւններու մէջ կ'իյնանք։ Աստուած «անժամանակ» է։ Յաւիտենականու-

թիւնը ժամանակաւոր պարագաներով մտածել չէ պատշաճ։ Մենք մեր տնօրինութիւնները այսպէս, առաջ եւ յետոյ, կը խորհինք։ Իրաւ, Աստուած ալ կը խորհի, բայց անոր մէջ առաջ եւ յետոյ չկայ։ Բայց այսպիսի անակիզբն եւ անվախճան էակ մը ի՛նչպէս կը խորհի, ատիկա չենք գիտեր։ Աստուած կը տնօրինէ, նպատակ կ՚որոշէ։ Բայց ի՛նչպէս։ չենք գիտեր։ Եւ ահա Աստուածային նախահամանութեան նկատմամբ տեղի ունեցող վիճաբանութիւններու մէջ պատահող դժուարութիւններուն հարիւրին 75ը մեր ասոր սահմանաւորութիւնը չհարկելէն կը ծագին։ Աստուծոյ տնօրինութիւններուն նկատմամբ մեր արուակի գիտցածները հետեւեալներն են միայն. այսինքն՝ Տիեզերքին մէջ նպատակ եւ կարգադրութիւն կայ. այս նպատակին եւ կարգադրութեան աղբիւրը Աստուած է։ Բայց Աստուած ի՛նչպէս կրաւ այս կարգադրութիւնը։ Այս հարցման պատասխանելու անկարող ենք։ Սակայն գիտենք որ Աստուած այս կարգադրութիւնը իմ չուկայ երթալուս համար տնօրինութիւններ ընելուս կերպովը չկրաւ. վասն զի Աստուած ժամանակի սահմանին մէջ չգտնուիր։

2. Զգուշանանք վճռական բան մը ըսելէ Աստուծոյ տնօրինութեան եւ այդ տնօրինութեան ի գործ դրուելուն մէջտեղի առնչութեան նկատմամբ։ Նախահամանութեան վրայ խօսակցելու ատեն կը հարցուի, «Եթէ Աստուած ամէն բան առաջուընէ սահմանած է, ըսել է թէ ոչ թէ իմ ձեռքս, այլ՝ Աստուծոյ ձեռքն է այսօր իմ բարի կամ չար ըլլալս»։ Տեսէք թէ հաս ո՛ր է սխալը։ Նախահամանութեան եւ գործադրութեան մէջտեղի առնչութեան վրայ մարդկօրէն կը խորհինք։ Ես կամք կ՚ընեմ նամակ մը գրել. այս կամքս ի գործ դնելու համար թուղթ, գրիչ եւ կաղամար կ՚առնեմ եւ կը նստիմ կը գրեմ։ Կը կարծենք թէ Աստուծոյ տնօրինութիւններուն գործադրութիւնն ալ այսպէս է։ Բայց Աստուծոյ գործադրութեան կերպը գաղտնիք է մեզի համար։ Սա ծովը Աստուծոյ գործն է։ Ինչպէս. չենք գիտեր։ Սա ծաղիկը կամ թիթեռնիկը Աստուծոյ գործն է։ Ինչպէս. չենք գիտեր։ Բանական արարածները Աստուծոյ գործն են։ Ինչպէս. չենք գիտեր։ Ասոնց մէջ գոյութեան գաղտնիքը կայ։ Աստուած մեքենայ մը լարելով անկէ բանական եւ անբան արարածներ չձուլեր։ Կամ, խօսելու չենք թէ ինծի եւ քեզի համար մէյմէկ տեսար չինած է, եւ զանոնք հրեշտակներու յանձնած է, որոնք ժամանակին մերթ մեղանչել կու տան, մերթ ապաչխարել։ Աստուծոյ վրայ այսպէս խորհիլ զԱստուած ահմանի, կոպարի ներքեւ պարփակել կը նշանակէ։ Աստուած աշխարհիս կեանքն է. եւ ամենախօրին դաղտնիք մըն է անոր զայն ապրեցնելու եւ իր գիտաւորութիւնները գործադրելու եղանակը։ Այս մասին մեր գիտնալիքը սաչափ է միայն. այսինքն ամբողջ աշխարհի եւ իւրաքանչիւր մարդու կեանքը Աստուծոյ մէկ տնօրինութիւնն է։ Բայց անիկա ի՛նչպէս կը գործադրէ զայն։ Ատոր գոհացուցիչ պատասխան տալ ոչ իմ գործս է, ոչ քուս։ Եթէ էակներու վարչութեան մէջ դժուարութիւն կայ, Աստուծոյ կը պատկանի զայն լուծել, ոչ ինծի եւ ոչ քեզի կը պատկանի։ Մենք եղելութիւններուն կը նայինք։ Իսկ ասոնց նկատմամբ երբեք դժուարութիւն չկայ։ Մենք իրրեւ բարոյական էակներ ազատակամ ենք. մեր բարոյական կեանքին մէջ ինքնիշխան ենք. եւ մեր կեանքին մէջ Աստուածային վարչութիւն մը կայ։ Արդ Աստուած ի՛նչպէս կը կառավարէ գիս առանց իմ ինքնիշխանութեանս դպչելու։ Անիկա բացատրել իմ գործս չէ։ Աստուծոյ անկէ այդ։ Աստուած մը իր մէջ ինչ ինչ բնազդներ կը գտնէ. ասոնցմէ մղուելով կ՚ապրի։ Մարդն ալ իր ներսիդին թէ՛ բնազդներ թէ՛ ինքնիշխանութիւն կը գտնէ, եւ անոնցմով կը կառավարուի։ Մեզմէ իւրաքանչիւրս — ասելի յառաջ երթալով ըսենք իւրաքանչիւր հիւղի — կեանքը Աստուծոյ եւ արարածի գործակցութեան արդիւնքն է։ Ինչպէս։ Չեմ գիտեր։

Բայց գիտեմ բան մը։ Իմ ազատ կամքս եւ նախատեսութիւնս, իմ պարտականութիւնս եւ պատասխանատուութիւնս անհերքելի իրողութիւններ են։ Արդ, ես անոնց համեմատ գործելու եմ։ Իրաւունք չունիմ հետեւանքը եւ արդիւնքը եւ եղելութիւններուն պատճառները եւ գոյականներուն գաղտնիքները եւ Աստուծոյ խորութիւնները հետազօտելու եւ չափելու։ Աստուած իմ մէջս կը գործէ։ Այս է իրողութիւն մը։ Աստուած կը գործէ իմ մէջս իր մէկ նպատակը ի գլուխ հանելու համար։ Այս ալ քաջայայտ է։ Եւ Աստուծոյ ինծի համար ըրած նախահամանութիւնը իմ կեանքիս մէջ օր ըստ օրէ կը գործադրուի եւ կը յայտնուի։

Ահա այս կարգին մէջ ուրիշ բան մ՚ալ գիտեմ։ Մինչ կեանքիս մէջ Աստուծոյ նախահամանութիւնը կը յայտնուի, կը տեսնեմ թէ տեղի ունեցած այն վիճակները երկու տեսակ են, որոնց մէկ մասը զԱստուած կը հաճեցնեն եւ միւս մասը զանիկա կը տրտմեցնեն։ Արդ կ՚եզրակացնեմ թէ Աս-

տուծոյ մարդոց համար ըրած նախասահմանութիւնը երկու տեսակ է, եւ անոնց մին ապրանութեամբ եւ մինսը տրտմութեամբ կը անօրինուի։ Եւ սակայն օրհնողն է մեր բարոյական ընթացքինը։ Ուրեմն իւրաքանչիւրիս համար կարեւոր պարտն հարցումն է սա. Ինչպէս որ Աստուած ինձի համար կը նախասահմանէ, եւ իր նախասահմանածը իմ մէջս կը ջանայ ի գործ դնել, ես ալ փոխադարձար Աստուծոյ գործակցելով Աստուծով ի գործ կը դնե՞մ արդեօք անոր ի յաւիտենից նախասահմանածը, անոր հայրական կամքը կը կատարե՞մ ի հաճոյս իւր։

ՁԼՈՒՄԱՒՈՐՈՒԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԷՋ

Երէք մղոն հեռու էր երեկոյեան պաշտամունքին տեղը և յորդ անձրեւ կը տեղար։ Ներքին առաքելութեան դեռատի միսիոնարը յոգնած էր և գիշերը կը մօտենար։ Պոլթընի առաւօտեան պաշտամունքին հազիւ տասը տասներկու հոգի եկած էին անձրեւին չնայելով։ Իսկ յետ միջօրէի պաշտամունքին, որու համար հինգ մղոն տեղ ճամբորդած էր ցեխի մէջէն, ներկայ գանուողները աստղմէ քիչ աւելի եղած էին թուով։ "Այս իրիկուն ջենուատ մի երթաք," ըսին մարդիկը միսիոնարին. "պարապ բան է, մեկը պիտի չգայ։ եկեղեցին լուսաւորուած անգամ պիտի չըլլայ։"

Քիչ մը փորձուելով չերթալ՝ վարանիլ սկսաւ միսիոնարը։ Սև ամպերն աւելի կը խտանային և մութը չուտ սկսաւ կոխել։ Ցան մէջ չերմոցը կը ճարճատէր, տունէն դուրս անձրեւը կը շառաչէր և ճամբաները մօրացած էին։ Սակայն բան մը չարժեց միսիոնարին սրտին լարերը։ "Թերևս մեկը գըտնուի հոն։ Պէտք է որ երթամ," ըսաւ։

Բնաւ անհաճոյ տպաւորութիւն մը չառաւ այս ճամբորդութենէն։ Մանաւանդ սովորականէն աւելի զուարթ եղաւ բարի վախճանի մը ակնկալութեամբ։ Եւ երբ մօտեցաւ այն տեղին ուր պիտի հասնէր, այնչափ իսկ յոգնութիւն չզգաց որչափ կ'զգար՝ դեռ ճամբայ չելած։ Եկեղեցիին մէջ լոյս չկար։ Զայդ նըշմարեց ցիրուցան գաղթավայրին մօտենալու միջոցին։ Ուղղակի գնաց հոն ուր սովորաբար կանգ կ'առնէր և ձին հոն կապեց։

"Մենք դրեթէ յոյս չունէինք որ կու գաք," ըսաւ իր հիւրընկալը. "այնչափ գէշ է օդը որ մեկը պիտի չգայ։ Դուք երջած ըլլալու էք։ Ես հոգ կը տանիմ ձիուն, ներս գացէք և չորցուցէք ձեր վրայ–գլուխը։" "Շնորհակալ եմ," ըսաւ քարոզիչը։ "Ես անմիջապէս եկեղեցի կ'երթամ և կը նայիմ թէ մեկը կա՞յ թէ չկայ։"

Հրեց բացաւ դուռը։ Պարապ էր փոքր սրահը։ Երգիոնին վրայ դրուած նիքէլեայ փոքրիկ ժամացոյցին թիքթաքը չատ որոշ կը լսուէր լռութեան մէջ։ Խարխափելով գնաց դէպի բեմը, և րոպէ մը ծնրադրելով Աստուծոյ օրհնութիւնը խնդրեց օրուան գործին վրայ։ Ապա մութին աւելի վարժուելով դրան կողմը գնաց։ Ճիշտ հոն տեսաւ այր մը և կին մը, որոնք բաւական հեռու տնակէ մը եկած էին։

"Խորհեցանք թէ ցաւալի բան պիտի ըլլայ, եթէ դուք հոս գաք ու մեկը չգտնէք ներկայ," ըսաւ մարդուկը իբրև բացատրութիւն։ "Շնորհակալ եմ այդ աշնութեան համար որով իմ վրաս խորհեցաք," պատասխանեց քարոզիչը. "և աղէկ բան պիտի ըլլայ եթէ կարենամ ձեր յոգնութիւնը վարձատրող բան մը ըսել ձեզի։ Դուք եկաք վասն զի իմ պէտքս խորհեցաք և չուզեցիք որ առանց ունկնդրի ձեամ։ Սակայն դուք ալ պէտք չունի՞ք արդեօք։"

Լռութիւն տիրեց մութին մէջ և ժամացոյցն աւելի որոշ կը լսուէր։ Պահ մը յետոյ կինն ըսաւ. "Անցեալ տարի այսօրս մեռաւ մեր մանկիկը։" "Ահա այդ էր որ ձեզ հոս բերաւ," պատասխանեց քարոզիչը. "Եւ գիտեմ ի՛նչ բանի լսելու պէտք ունիք։ Ոչ, պիտի չվառենք ճրագները։ Հոս նստէք և քիչ մը խօսակցինք։"

Մութին մէջ նստան և խօսակցեցան մինչև որ սրահը կարծես լուսաւորուեցաւ գեղեցիկ այն ճշմարտութիւններով, որոնց ունկն-

դիր եղան։ Երբ վերջապէս "Աղօթենք" ըսաւ քարոզիչը, ծունկի վրայ եկան ամէնը, և այր և կին արտասուեցին, բայց արտասուքները հոգևոր նոր յոյսի մը բխումն էին։

"Պանկիկին պզտիկ հրեշտակը բերաւ ձեզ այս անձրևին մէջէն," ըսաւ կինը. "ես զգացի որ պիտի դայիք և մենք շատ կարօտ էինք մխիթարութեան։" Վեց ամիս յետոյ գեղջուկ մարդը մահուան անկողին ինկաւ։ Ամուր բռնեց քարոզչին ձեռքը իր վերջին օրերուն և ըսաւ, "Պատուելի, կը յիշէ՞ք այն գիշերը և ձեզ բերողը։ Ինոր մօտ բան մը եղած է ինծի։ Քիչ մը աւելի մութ է, բայց կարծես թէ ինծի կ'առաջնորդէ նոյն հրեշտակը, որ այն գիշերը ձեզի առաջնորդեց։"

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ

(Մէնէ Տար, Թալս)

8.

Տէրոջը օրը (Ղեւ. ԻԳ., եւ ԼԱ. 13–17)։

Այս երկրին մէջ անուան տօնախմբութեան չատ օրեր կան, երբ մարդիկ իրարու տուն կ'երթան եւ գիրար կը շնորհաւորեն Ծակատօս, Ստեփան, Յովհաննէս եւ այլ անուններու համար։ Անոնք լոկ բարեկամի համար երջանիկ օրեր են։ Սակայն Տէրոջը օրը մրգան տարբեր է ասոնցմէ։ Ամբողջ աշխարհին համար է այն եւ Աստուծոյ բոլոր զաւակներուն համար երջանիկ օր ըլլալու է։ Արդ մենք ու մեր զաւակները ինչպէս պատուենք Տէրոջը օրը։

Շատ մարդիկ կը կարծեն թէ կիրակին բուն իրենց օրն է։ Ուստի երբ այն օրը գայ, կ'որոշեն իրենց համար ապրիլ ու զուարճանալ։ Հետեւապէս այն, թէեւ Տէրոջը օրը կը կոչուի, կ'ըլլայ եղիսաբեթի օր եղիսաբեթի համար, Արմաւենիի օր Արմաւենիի համար։ Երբ կիրակի ըլլայ, այնպիսի կիներ հիւանդանոցի կամ դպրոցի նման տեղեր կը չրջին, կամ այցիները կ'երթան ամբողջ օրը պարապ եւ անվայել խօսքերով կ'անցընեն եւ թերեւս իրենց սիրելիներուն հաճկերոյթ կու տան։ Այսպիսիներու զաւակներն ալ անոնց օրինակին կը հետեւին եւ կիրակի օրեր կը ձխեն, մրցումներ կը կատարեն, կը խաղան կը ցատկեն, եւ որ աւելի գէշ է, չատեր կը խմեն ու կը պռոան։ Բնաւ չեմ զարմանար երբ այս վիճակին մէջ կը տեսնեմ Տէրոջը օրը սուրբ չպահող ծնողներու զաւակները։

Տէրունական օրը սուրբ պահելու մասին մեր զաւակներուն օգնելու միջոցներուն վրայ խօսելէ առաջ Թուրքիոյ մայրերը կը քաջալերեմ Տէրունական Օրը Տէրոջը սուրբ պահել։ Եթէ ուրիշ օրեր ժամանակ չունիք Սբ. Գիրքը կարդալու, Տէրոջը օրուան մէջ չատ կարդացէք զայն, աղօթքով կարդացէք զայն։ Եթէ ուրիշ օգտակար ու հոգեւոր գիրքեր ունիք, զանոնք ալ կարդացէք, եւ այնատեցէք Տէրոջը վրայ չատ բան սորվիլ իր օրուան մէջ։ Ժամացոյցներ կան որ կիրակի օր կը լարուին եւ ամբողջ չարաթ մը կը բանին։ Նմանապէս աղօթքով եւ խօսքը կարդալով ամէն կիրակի լարենք մենք մեզ, եւ փորձառութեամբ կըսուն չարթուան մէն մի օրուան եւ զբաղման մէջ անով ապրինք։

Ինչպէս Ծիսաւս, երբ երկրի վրայ էր, չարաթ օրը ժողովարան կ'երթար (Ղուկ. Դ. 16), մենք ալ գանուինք եկեղեցական պաշտամունքներուն ու կիրակնօրեայ դպրոցներուն մէջ եւ ամէն տեղ ուր Աստուծոյ Խօսքը կը քարոզուի։ Կիրակի օրը սուրբ պահել մեզի համար աւելի դիւրին է քան մեր 5–12 տարեկան տղոյոց համար։ Քրիստոնեայ ծնողներու համար դժուարալուծելի խնդիրն ահա այս է։ Եթէ մենք անհոգ ու անտարբեր ենք, բնականաբար մեր զաւակներն ալ պիտի չսորվին Տէրոջը օրը պատուել։ Անտարակոյս կրնանք զանոնք յանդիմանել կիրակի օրը հանգիստ չնտեղնուն համար։ Բայց Աստուած հաճութեամբ մատուցուած երկրպագութիւն կ'ուզէ։ Իսկ յանդիմանութեամբ մատուցուածը հաճութեամբ մատուցուած չըլլար։ Աստուած կ'ուզէ որ մեր զաւակները սիրեն իր օրը։ Իսկ յանդիմանութիւնը անոնց մէջ ատելութիւն կը ծնուցանէ այն օրուան դէմ։

Այս մասին չեմ կրնար երկար բարակ կանոն գծել ձեզի համար։ Ամէն ծնողներ կրնան իրենց համար կանոն գծել եւ որոշումներ տալ։ Այսու ամենայնիւ քանի մը թելադրութիւն կ'ընեմ ձեզի, պատմելով ինչ որ մենք կ'ընենք մեր տան մէջ։ Երեք բան կայ դիտելի։ Նախ, այդ օրը ուրիշ օրերէ տարբեր ընելու ենք մեր զաւակներուն համար։ Երկրորդ, ջանալու ենք այդ օրը երջանիկ օր ընել անոնց համար։ Երրորդ, ջանալու ենք այդ օրը սուրբ պահել սորվեցնել անոնց։

1. Ինչպէս կրնանք կիրակի օրը տարբեր ընել։ Կարծեմ չատ յարմար է որ չարաթ օրը լուացուինք, որպէս զի մեր մարմիններն անգամ մասնակից ըլլան Տէրոջը։ Հաճելի սովորութիւն է նաեւ, որչափ հնար է, այն օրը գեղեցիկ հագուիլ։ Միանգամայն, որչափ կարելի է, քիչ գործ գործելու է, վասն զի գործի օր չէ, այլ հանգստեան։ Ան-

տարակոյս անհրաժեշտ է քննասել, ուսել, խմել, հագուիլ, եւն., բայց, որչափ հնար է, աչխատինք քիչ բան ընել։ Մանրմուներ գործերու մէջ ալ կրնանք կիրակի օրը միւս օրերէն տարբեր ընել։ Մեր տղայոց աւանդելի առաջին դասերէն մին է սորվեցնել թէ կիրակին տարբեր է միւս օրերէն։ Անոնք պզտիկուց սորվելու են այս բանը։

2. Կիրակին ի՞նչպէս կրնանք երջանիկ օր ընել։ Մեր նպատակն ըլլալու է այն օրը սիրելի ընծայել մեր զաւակներուն։ Երբեք «Շաբաթը մ՚որ պիտի պիտի անցնի» ըսուելու չէ, ինչպէս կը կարդանք Ամովի մարգարէութեան մէջ։ Այս խնդրին լուծման համար դրամի պէտք չկայ։ Շատ անգամ ըսուած է ինծի, «Դուք դրամ ունիք, ամէն բան կրնաք ընել։» Ճշմարիտ չէ այս։ Շատ տուներու մէջ դրամը օրհնութիւն չէ, անէծք է։ Այս հարցին միակ լուծումը անկեղծ ու խելացի սէր է։ Այնչափ խելքով սիրելու էք ձեր զաւակները որ այն օրը երջանիկ ընելու համար ձեր հանգիստը զոհէք։ Դրամը չկրնար այնչափ երջանիկ օր ընել զայն որչափ անձնուրաց մօր մը սէրը կարող է ընել։ Ինծի կը թուի թէ Տէրոջը օրը ընտանիքի օրը, այսինքն բոլոր անեցիներուն մէկտեղ գտնուելու օրն ըլլալու է։ Շաբթու մէջ հայրը դրամ կը վաստկի, մայրը տուն կ՚աւլէ, կար կը կարէ, եւն.։ Ասոնք ուղիղ են եւ ամէնը տղայոց համար են։ Սակայն երբ կիրակին գայ, ձեր գործն ըլլալու է ձեր զաւակները ժողվել, զանոնք ճանչնալ աչխատիլ եւ անոնց հետ խօսակցիլ։ Ուրիշ օրեր ձեր զաւակներուն համար կ՚աչխատիք, բայց կիրակի օրերը դուք ձեզ անոնց տուէք։ Մեր տան մէջ Տր. Տատ եւ ես չատ անգամ կիրակի առաւօտեան կամ երեկոյեան աղօթաժողովներէն կը զրկուինք մեր զաւակներուն քով գտնուելու համար։ Մեր 11 եւ 13 տարեկան մանչերուն կարդալու յարմար գիրք գտնելու համար չատ կը նեղուինք։ Եթէ մենք չունենանք, կ՚ատիպուինք ուրիշէ փոխ առնել։ Տր. Տատ ամէն կիրակի իրիկուն ժամ մը մեծ տղայոց կը կարդայ ուշագրաւ գիրքէ մը։ Ես ալ Սբ. Գրոց պատմութիւններ կը կարդամ։ Մեծ տղայոց կարդալու եւ պզտիկներուն պատմութիւններ ընելու ամէնէն յարմար օրը կիրակին է։ Կիրակի օրուան յատուկ թղթեր ալ չատ օգտակար են։ Տղան պատկերին նայելով կը հետաքրքրուի պատմութիւնը լսել։ Սակայն պատմութիւնը ա. կանատեսի պէս կենդանի եւ պարզ ոճով պատմելու է։ Այսպէս ընել փափաքող հայրերու եւ մայրերու համար չատ թուղթեր ունիմ պատկերաւոր։ Սակայն յիչելու էք թէ թուղթերը միայն կիրակի օր տրուելու են եւ ոչ նաեւ ուրիշ օրեր։ Կիրակի իրիկուններըը երգելու ալ սոփորութիւն ունինք։ Ամէն տղայ իր սիրած երգը կ՚ընտրէ։

Շատ անգամ մեր զաւակները երջանկացնելու համար հանգստապատառ (բահաթ լոգումը) կամ չաքար եւն. կու տանք։ Երբեմն ալ խմորեղէն կամ իրենց սիրած մէկ բանը կ՚եփենք։ Մեր մեծ տղայոց հետ չատ անգամ կիրակնօրեայ կոչուած սա խաղերը կը խաղանք. այբուբենի կարգով անուններ կը յիչենք Սբ. Գիրքէն։ Անանուն պատմութիւններ կ՚ըսենք Սբ. Գիրքէն եւ անուններն ըսել կու տանք տղայոց։ Սբ. Գիրքէն հարցումներ կ՚ընենք եւ կը նայինք թէ ո՛վ կրնայ չուտ պատասխանել։ Ցիչելու ենք թէ պզտիկները մեծ մարդոց պէս չեն։ Ինչպէս ուրիշ օրեր մեծերու պէս չեն չարժիր, կիրակի օրերն ալ անոնց պէս հանգիստ չեն կրնար կենալ։ Եթէ միչտ Մի ըներ, Մի ըներ ըսենք, չատ չանցած՝ կ՚ակօին Տէրոջը օրէն զզուիլ։ Արդ, եթէ կ՚ուզէք ուրբ օրը պահել եւ մեր զաւակները երջանիկ ընել, դուք ձեզ ձեր զաւակներուն նուիրեցէք, ձեր հանգիստը անոնց համար զոհեցէք։

3. Տէրունական Օրուան գոյութիւնը սկիզբէն սորվեցնելու ենք մեր տղայոց։ Մեր 12, 13 տարեկան զաւակները Սբ. Գիրքէն համարներ կ՚ընտրեն եւ կիրակնօրեայ դպրոցի դասեր կը սորվին։ Լակ իրենց համար եւ իրենցմով աղօթաժողով կը կազմեմ։ Աղօթքի պահուն իրենց փորձութիւններուն վրայ կը խօսիմ եւ մէկտեղ կ՚աղօթենք որ Աստուած օգնէ իրենց։ Կ՚աչխատինք անոնց սորվեցնել թէ օրը ուրբ պահելու մէկ կերպն է աղքատի կամ հիւանդի մը օգնել։ Այսպէս հիւանդանոցի հիւանդները ուրախացնելու համար ծաղիկներ եւ Սբ. Գրոց համարներ առած հիւանդանոց կ՚երթան։ Անտարակոյս ամէն բարի գործ զոր Տէրոջը անուանով ուրիշներու կ՚ընենք՝ Աստուծոյ պատարագ է։ Աւելի գրելու ժամանակ չկայ։ Բայց կը յուսամ թէ Տէրոջը օրը ուրիշ օրերէ սարբեր, ուրբ եւ երջանիկ ընելու համար այսքանը պիտի օգնէ եւ բաւէ ձեզի։ Կիրակին ձեզի ուրբ ըլլայ, վասն զի Տէրը այն օրը սրբեց եւ սրհնեց։

ԱԳՈՒԻՐ ԱՂՕԹՔԸ ԿԱՄ ՄԵՂԱՒԻՈՐ ԵԻ ԱՆՄԵՂ ՎԻՃԱԿՆԵՐ

«Ինծի աղքատութիւն կամ հարստութիւն մի տար» (Առակ. Լ. 8, 9)։

Եթէ այս աղօթքին մէջ խորհրդածութեան նիւթ մը փնտռենք, առաջին սոթիւ սա պիտի գտնենք. Տնտեսական Լ Հոգեւոր Աղբիւր, կրօնա-իմաստասէր-

բական գեղեցիկ եւ ծանր նիւթ մը, որ կրնայ օտ ընդլայնեալ ձեւն ալ առնել — ֆիզիքական ու հոգեկան կամ նիւթական ու բարոյական վիճակներու յարաբերութիւնը։ Մենք սակայն աւելի ընդարձակ ու աւելի հոգեւոր նիւթ մը ընտրեցինք, որ պարունակէ զանոնք ու անոնցմէ աւելին ալ, խորագրուած նիւթը. մեղաւոր ու անմեղ վիճակներ։

Ագուրի աղօթքին մէջ ամէնէն աչքառու եւ կեդրոնական բանն է իր մեղքէ ազատուելու փափաքը։ Մէյ-ուկը իր աղօթքին, որ կ'ակնարկէ աղօթքի նպատակին, օտ խորհուրդն է. «Որ չըլլայ թէ մեղանչեմ։» Անմեղութիւնն է, որ ուզուի է այդ ձեռք բերուելու բանը, այդ նպատակը։ Նպատակներու նպատակն է այդ՝ զոր կը փնտռէ միջոցներու միջոցը, կրօնը, ու մանաւանդ Քրիստոնէութիւնը։ Այս կը ցուցնէ թէ որչափ լայն ու ընդարձակ՝ նոյնչափ կարեւոր եւ կենսական է մեր առջեւ գտնուած նիւթը։ Ուրեմն չզլանանք առ այն՝ անոր հարկաւոր եւ մեզի օգտաւոր ուշադրութիւնը։

Մեղքի գոյութիւնը աշխարհի վրայ՝ տիեզերքի մեծագոյն իրողութիւններէն մին է։ Տիեզերքի կ'ըսենք, քանզի երկինք ու երկիր, Աստուած ու մարդիկ անով զբաղուած են ու կ'զբաղուին միշտ, զայն բառնալու, անկէ ազատագրուելու խնդրով։ Աստուած ըրած է ու կ'ընէ, ինչ որ կրցած է ու կրնայ ընել, աշխարհը մեղքէ փրկելու համար (Ծովհ. Գ. 16, 17. Ու մարդիկ ալ ըրած են ու կ'ընեն, ինչ որ կրցած են ու կրնան ընել, մեղքէ փրկուելու համար (Միք. Զ. 6, 7)։ Բայց մեղքն ինչ է ու մանաւանդ ուսկի՞ց կը ծնի մեղքն, որու քաւութեան կ'աշխատին Արարիչն ու արարածներ մէկ-տեղ մարդուն գոյութեան օրէն ու գոյութեան բոլոր միջոցին։ Բոլոր կրօններ ու մարդիկ փնտռած են ու բոլոր կրօններ ու մարդիկ գտեր են, իւրաքանչիւրն իր կերպով, այս հարցերու իրական ու կարծեցեալ՝ ու յաւէտ կարծեցեալ պատասխաններն։

Ոմանք մեղքը նիւթին վերագրած, մարմնին մէջ դրած են ու մեղքը ջնջելու, մեռցնելու համար յանձնարարած են նուաճել, ապաննել մարմինը։ Ահա Ստոյիկեան փիլիսոփայութիւնը, մարմնանուաճ, մարմնասպան, որուն քարոզն է ժուժկալութիւն, պահեցողութիւն ու խստակեցութիւն առաքինութեան համար, կամ չարէ, փորձութենէ ազատ ըլլալու համար։ Աւելի առաւելապէս Արեւելեան կամ Ասիական կրօններու վարդապետութիւնն էր ու է, ինչպէս նաեւ հին ու Ժուռնական փիլիսոփայից ոմանց վարկածը։ Սբ. Գիրքին մէջ ալ քիչ տեղ չունի ու Պօղոսի պէս մեծ առաքեալ ներէ կը չատագովուի։ Ան «մահացու» կը կոչէ մարմինը, ու իր իսկ մարմնին համար կ'ըսէ «կը ճնշեմ ու կը նուաճեմ,» որ խոտելի չընէ զիս, «խոտելի չգտնուիմ։»

Այլք, որոց մէջ մեծագոյն հեղինակութիւնն է Քրիստոս, մեղքին պատճառ բռնեցին մանաւանդ միտքն ու սիրտը, զգացումն ու մտածումը, — խորհուրդ, կամք, ընտրութիւն, չարժառիթ։ Լեռան քարոզին մէջ Ան եղբայրասպան, մարդասպան կոչեց ատողը ու չուն՝ չար աչքով նայողը։ Այսպէս ալ Ծովհաննէս, որ աչակերտներուն մէջ ամէնէն աղէկ սերտած էր զԻսուս (Ա. Ծովհ. Գ. 12 ու 14)։ Մարմինը բոլորովին անմեղ չհաչակեցին, բայց ըսին որ մարդուն մէջ գտնուած աննիւթական մասն է որ կը վարէ նիւթը, մարմինը։ Եղան որ մեղքն ու անմեղութիւնը յաջողութեան ու ձախորդութեան նման միջավայրի տուին կամ վերագրեցին. աղէկ միջավայրը բարութեան ու յաւուրն մալութեան պատճառ քարոզեցին։

Վերջապէս բազումք ու գրեթէ բոլոր մարդիկ, մանաւանդ միջակներաբք, այս կամ այն վիճակը ենթադրած են պատճառ մեզաց, զոր օր. աղքատութիւնն կամ հարստութիւնն։ Ոմանք ալ երկուքն։ Ագուր ալ վերջին կարծիքէն է ու միւսին վիճակն անմեղ ու ապահով վիճակ կը նկատէ։

Իմ խոնարհ կարծիքս, Սբ. Գրոց վրայ հիմնուած, է թէ Ագուր ճիշտ է՝ բայց միայն յարաբերաբար, ոչ բացարձակապէս։ Ես այսպէս ալ են, ըստ իս ու ըստ Սբ. Գրոց ալ կարծեմ, խնդիրը ուսումնասիրող վերոյիշեալ բոլոր կրօնական կամ իմաստասիրական դպրոցներն ու նմաններն։ Ճիշդ են ամէնքն ալ մասամբ՝ ոչ ամբողջովին, յարաբերապէս քան բացարձակապէս։ Խնդիրն լուծմանը մէջ իրենց բաժինը կը բերեն ամէնքն ալ, — նիւթն ու մարմինը, միտքն ու սիրտը, պարագան ու միջավայրը, ընկերութիւնն ու կրթութիւնը։ Բայց ոչ մին ոչ ալ միւսը միս մինակ կը լուծեն խնդիրը, անմեղ կամ մեղաւոր կ'ընեն մարդը։ Մարմինը կ'ազդէ մտքին, միտքը՝ մարմնին, նոյնպէս մարդը միջավայրին ու միջավայրը մարդուն, ու ասանկ միասնաբար եւ փոխադարձաբար։ Մարդուն բարոյական վիճակը այսինքն կախեալ չէ միայն իր նիւթական վիճակէն, կամ միայն իր մտաւորական վիճակէն, կամ առակ իր բարոյական վիճակէն այլ ասոնցմանէ մը ամէնքն ալ, թէ՛ մէկէն թէ՛ միւսէն, առաջինէն, երկրորդէն, երրորդէն, չորրորդէն ու պայմաններուն ամէնէն, քանի որ կան, թէեւ մենք միայն

չորս հատ նշանակեցինք, անոնք ալ համաձայնեցան, այն կապակցութեան չափով որ ունէին նիւթին հետ։ Տեսութիւններէն իւրաքանչիւրը, կը կրկնենք որ, կոտորակ մը միայն կու տայ ճշմարտութեան։ Ամբողջ ճշմարտութիւնը փնտռելու է տեսութիւններու ամբողջութեանը մէջ, եթէ կարելի է գտնել անոնց ամբողջացեալը։ Եթէ այդ ամբողջութիւնը կը գտնուի՝ Սբ. Գիրքին մէջ կը գտնուի։ Սբ. Գիրքն ալ ոչ թէ որոշ մասի մը մէջ՝ այլ ամբողջութեանը մէջ։ Սբ. Գիրքին մէկ զարմանալիութիւնն ալ այս է՝ արդարեւ։ Ոեւէ բարոյական կամ հոգեւոր հարցի նկատմամբ կարելի կատարելագոյն վարդապետութիւնը կու տայ, բայց ոչ թէ դասագրքի մը կամ փիլիսոփայական հատորի մը պէս այս թիւ գլուխներուն ներքեւ կամ այն թիւ էջերուն վրայ, այլ ցիրուցան, գրեթէ ամէն գրքերու եւ էջերու մէջ, ամէն հեղինակի կողմէ, ամէն ժամանակներէ եւ ամէն ժամանակներու համար ու յարմար։ Ուստի երբ հատուածին, դիւրար չեն հակասեր՝ այլ կը բռնեն, կը լրացնեն եւ կ'արտադրեն գեղեցկագոյն միութիւնը։ Մենք ալ, այս նիւթին չափը, աստուածաշնչական վարդապետութեան (ուսուցման) ասանկ հատուածմ մը եւ ուսումնասիրութիւն մը պիտի ընենք ատա, առիթ առնելով ու կեդրոն ունենալով Ագուրին աղօթքը։ Չհակցուի թէ ալ այս ուսումնասիրութեան մէջ՝ մէջ պիտի բերենք նիւթին վերաբերեալ Աստուածաշնչային ամէն հատուած, համար ու բառ՝ այլ հարկաւորներն ու հատընտիրները միայն եւ բացատրելու չափ մեր նիւթը, իր դիւաւոր գծերուն՝ քան մանրամասնութեանց մէջ։

Ագուրեան վէրնէ ա եռանուիրեալները. Ագուրի աղօթքին մէջ երանութիւն կամ երանութեան բաժին չունին երկուքն ալ, թէ աղքատութիւն թէ՝ հարստութիւն։ Երկուքն ալ վայր, ցաւի, բարոյական աղէտի պատճառ նկատուած ու անխտիր մերժուած են։ Մենք սակայն բարին ալ տեսած ու նշանակած ենք անոնց մէջ, զի ոչինչ չար է ի բնէ։

«Ինձի ագուրեան մի տուր։» Ահա առաջին բառերը Ագուրի աղօթքին այն մասին զոր առած ենք։ Աղքատութիւն մի տար ինձի։ Ինչո՞ւ ի բոլոր սրտէ եւ ամէն օր կը մատուցանենք Ագուրի աղօթքին այս առաջին բաժինը, աղքատութեան վերաբերած մասը։ Որչա՞փ կ'ատենք աղքատութիւնը, խոյս կու տանք անկէ ու երբ ան հասնի մեզի՝ կը թախանձենք որ Աստուած ալ օգնութեան հասնի մեզի, մեզ անկէ ազատելու համար։ Չէ, դեռ չեկած, մեզի չհասած կ'ընենք մեր աղօթքը անկէ ազատութեան համար. «Մի տար, ով Աստուած, ով ողորմած ու գթած Աստուած, մի տար մեզի. մի տար ինձի աղքատութիւն։» Ո՛վ ասկայն նայն կերպով, ամէն օր եւ բոլորով սրտով, մատուցած է եւ կը մատուցանէ նոյն աղօթքին վերջին մասը. «Ինձի հարստութիւն ալ մի տար։» Արի մարդ էր Ագուր։ Ինչ մարդու բերան վրայ կ'երթայ այս բառերով ալ աղօթելու. «Ինձի հարստութիւն մի տար։» Այդ բառը ամէնքարար կը փոխենք, «Մի տարը» «տուր» կ'ընենք ու կ'ըսենք. «Ինձի աղքատութիւն մի տար, այլ հարստութիւն։» Ո՛վ կրնայ հաւատալ Քրիստոսի խօսքերուն. «Երանի՛ ձեզի աղքատներուդ, բայց վա՛յ ձեզի հարուստներուդ» Ղուկ. Զ. 20, 24։

Տեսնենք արդ ե՞ր են մեզքերն ու վայերը, ինչպէս նաեւ առաւելութիւններն ու երանութիւնները նախ աղքատին ու աղքատութեան եւ յետոյ հարուստին եւ հարստութեան։ Աղքատը կամ մարդ աղքատութեան մէջ (ա) կը ցանկայ, կ'ուզէ ունենալ ինչ որ ուրիշն ունի։ Աչքը ուրիշին ստացուածքին մէջ կը մնայ եւ կը մրկի իր սիրտը զայն ստանալու համար, եթէ ոչ օրինաւոր՝ ապա ապօրէն միջոցներով։ Ուստի (բ) կը ջղձկայ, կ'առնէ ուրիշին ունեցածը առանց անոր իմանալուն կամ հաւանելուն։ Կ'իւրացնէ ինչ որ իրը չէ եւ իրաւունք չէ։ Ցետոյ (գ) կը սուտ. կ'ըսէ ինչ որ չիտակ չէ՝ պարտկելու համար գողութիւնը։ (դ) կը չեղծէ. կ'իւրացնէ, կ'իրականացնէ ինչ որ իրական չէ, չահագործելու համար։ Ինքզինք իր զոյնէն տարբեր, իր եղածէն տարբեր, աւելի ազէկ ու վեր, ազնիւ զգացումներու եւ յատկութիւններու տէր կը ներկայացնէ ու կը քծէ։ (ե) կը ղղտօրինէ, ինչպէս իր անձը՝ նոյնպէս ուրիշները քան որ են աւելի ազէկ կը ներկայացնէ անոնց աչքին։ Կը ցուցնէ տեսնել այլոց վրայ առաքինութիւններ՝ ինչ որ անոնք իրենց վրայ տեսնել չեն կրնար։ Կը ջանայ մարդոց համարում չինել տալ իրենց անձերուն վրայ ու սա միջոցով իր անձին ալ վրայ, թէեւ այդ համարումը ստուտ ըլլայ եւ հիմ չունենայ։ (զ) կը տենչ. ինքզինք աւելի խոնարհ — անկեալ, ողորմելի եւ թշուառ կը ներկայացնէ քան որ է, աւելի համակրութիւն եւ օգնութիւն վայելելու համար։ (է) կը սպրդ. մարդոց ոտքերուն տակ կ'երթայ որ մեզքնան իր վրայ ու վերցնեն զինք։ Եթէ ոչ ուրիշներու՝ գէթ այս ճամբն մեզքերուն տէր կ'ըլլայ յաճախ աղքատը, կամ պատճառ կ'ըլլայ անոնց աղքատութիւնը։ «Ճաճախ» կ'ըսենք որ չհակցուի միշտ ու «երբեմն» չենք ըսեր որ չհակցուի քիչ անգամ։ Ոչ ամէն ատեն ու այս ամէնուն՝ բայց չատ

անգամ եւ այս մեղքերուն ամէնուն, մէկուն կամ մէկ քանիներուն ենթակայ կ'ընէ զմարդ աղքատութիւնը։ Ահա թէ ինչո՛ւ ծնած է «Աղքատութիւն՝ անամօթութիւն» առածը, որ երբեմն բառերով քիչ է՝ իմաստով այնքան շատ է։

Չեմ գիտեր ա՛րչափ տուգանական ու բանտակազմական կ'ինայ, բայց ինծի կուգայ թէ ապուպ բառը չինուած է սակէս ապէ–ապ (ապէ–հայր), ճիշդ ինչպէս ականջատ, քթատ, պոչատ բառերը, որուն սակայն ոչ թէ աղիքը կտրած է՝ այլ ըսենք աղիքէն կտրած է, այսինքն անուղղն ու կերակուրը կտրած են աղիքէն ու ալ չեն գար հոն։ Ուստի ան, աղքատը, այդ անուղղը իր տեղը — աղեաց մէջ, — բերելու համար այդ ցաւութիւնները, տառնութիւններն ու դեղանաքարչուքները յանձն կ'առնէ։ Արդարեւ աղքատութիւնը կ'առորնացնէ, կը նուաստացնէ, կ'աղտոտէ։ Կարծես այս աղտոտութեանն համար ալ՝ աղտ եւ աղքատ բառերը նմանութիւն մը, խնամութիւն մ'ունէին իրարու հետ եւ իրարմէ կը ծնէին։

Բայց աղքատ բառը, որ կարծեցինք թէ աղիք բառէն կ'ածանցուի ու կ'ելլէ, կրնայ ունենալ այլաբանական կամ իմաստաւորական ուրիշ երկու նշանակութիւններ ալ։ Կրնայ նշանակել կեանքէ, կենսաւէտութենէ զրկեալ, քանի որ աղիքը անունն է կենսական գործարանի մը եւ կենսահիւթ կը պատրաստէ կամ կը զտէ այն կէտերէն որ իր մէջ կ'ելլեան. կամ կրնայ նշանակել սէրէ, գթութենէ զրկուած եւ կարեկցութեան կարօտ մարդ, քանի որ աղիք բառին մէկ առումն ալ այս է, — սէր, գթութիւն, կարեկցութիւն, ինչպէս Պօղոս ալ առ Փիլիմոն Թղթին մէջ կը գործածէ այս իմաստով Ոնեսիմոսի համար, ըսելով. «Անիկա իմ աղիքս է, հանզչեցուր իմ աղիքս Տէրոջմով» (12, 20)։

Ա՛խ, պիտի հառաչեն հիմա աղքատները քիչ մը չիկնելով ու կարելի է քիչ մ'ալ սրտմտելով, բայց միշտ ըսուածին հաւանելով, շատ չիտակ են այս խօսքերը, ինչ անիծած բան է սա աղքատութիւնը եւ ինչ օրհնեալ բան հարստութիւնը, երանի՛ հարուստներուն։ Իրաւունք ունէր Ագուր աղօթելու. «Ինծի աղքատութիւն մի տար»։ Մեր ժամական, րոպէական աղօթքն է այս, կը հասկնանք անոր նշանակութիւնը։ Բայց ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս աղօթել «Հարստութիւն ալ մի տար,» խելքի պահակելիք բան չէ իրաւ որ։ Երանի՛ հարուստներուն։

Չէ, կը սխալիք։ Պէտք է ըսէք «Երկա՛րեկ հարուստներուդ։» Դուք չէք կրնար Քրիստոսէ աւելի աղէկ հասկնալ ու չիտակ ըլլալ։ Ան ըսաւ «Վա՛յ, ձեզի հարուստներուդ,» ու ձեզի ալ թէ «երանի՛ ձեզի որ աղքատ էք։»

Քրիստոս վայեց, գրեթէ միայն վայեց հարստութիւնը, ուր աղքատութիւնը երանեց ալ՝ ու մանաւանդ երանեց։ Արդ դեռ չքննած թէ ո՛ւր է վայը հարստութեան եւ ո՛րչափ շատ են մեղքերը հարուստին եւ հարստութեան՝ քննենք նաեւ աղքատութեան եւ աղքատին երանութիւնները։

Վայերն ու ցաւերն աղքատութեան թուելէ անմիջապէս վերջ՝ ափոփանք է աղքատներուն փութալ թէ աղքատութեան մէջ աղտոտ քաներէ ետեւ աղէկ բաներ ալ կան. երանութիւններ։ Եւ երանութիւնն հոն է որ աղքատութեան մէջ երեւան կուգան մարդկային բնութեան մէկ քանի հիանալի կողմերը — խոնարհութիւն, համբերութիւն, համակերպութիւն, գոհունակութիւն եւ այլն, եւ գրեթէ միայն աղքատութեան մէջ։ Եթէ հանդիպիք մարդու մը որ ոչինչ ունի կամ գրեթէ ոչինչ ունի, — վրան հանդերձ չունի, տունը կամ կահ կարասի, կրակ ու կերակուր չունի, անկողին ու նոյն իսկ փսխաթ չունի, որ նոյն իսկ հիւանդ է կամ հիւանդներ ունի՝ չոր գետնի վրայ պառկած, յարդախչտի, որոց համար սակայն դեղ ու բժիշկ չունի, անուղղ չունի, ու, յետոյ տեսնէք որ այդ մարդը այդ դառն աղքատութեան եւ անհնարին թշուառութեանը մէջ բերանը մառնէ ու արտասուք չունի այլ օրհնութիւն, այլ գովութիւն Անոր, Աստուծոյ, որ զինք այդ վիճակին մէջ դնել կամեցաւ, ու տեսնէք որ այդ Աստուածային կամքին ու իր այդ վիճակին կը համակերպի, — ըսէք, չէ՞ք հիանար այդ մարդուն վրայ, զարմանալի չէ՞ք գտներ զայն։ Իրաւ է որ սեանկ մարդիկ շատ չկան, հազարին մէջ հազիւ հատ մը կայ կամ քանի մը հատ. բայց երբ այդ հատին, այդ հատընտիր հատիկներուն հանդիպիք, անոր վրայ, անոնց վրայ չէ՞ք հիանար ու չէ՞ք հաւատար, չէ՞ք ըսեր, իրաւ որ սեանկներուն է «երկնից թագաւորութիւնը, արքայութիւնն Աստուծոյ։» Ալ Աստուած օրո՛ւ պիտի տայ իր թագաւորութիւնը, եթէ չի տայ զինքն այնքան սիրող եւ իր կամքին այսքան համակերպող, հնազանդող մարդերուն։ Ալ որո՛ւ տայ, ինչ աւելի արժանաւորներուն։ Եւ ո՞ւր, եթէ ոչ աղքատութեան մէջ երեւան կրնան գալ մարդկային բնութեան մէջ գտնուող այս գերազանցապէս գեղեցիկ եւ Աստուածային կողմերը, այս հիանալի համբերութիւնը, հիանալի համակերպութիւնը, հիանալի գոհունակութիւնն ու հիանալի խոնարհութիւնը։ Ունենալէ, կչտանալէ, վայելքէ եւ

հանգիստէ վերջ փառաբանել զԱստուած՝ դիւրին է, բնական է. դժուար է, դիւցազնական է չնորհակալ ըլլալ Աստուծմէ, փառք տալ Աստուծոյ տաժանքի մէջ, տառապանքի մէջ՝ երբ աւելի սրբուսունջ ու գանգատ կ'ապառուսի մարդէն քան գոհութիւն եւ օրհնութիւն։

Ոմանք սովոր են աղքատութեան մէջ բարութիւն եւ աղքատին վրայ առաքինութիւն չտեսնել. վերոգրեալ բաներն ալ ատակ են չփոթել ա նոր մեղքերուն ու մոլութիւններուն, — անոր հեզութիւնը եզութիւն նկատել ու կոչել, իսկ համբերութիւնը եւ համակերպութիւնը անզգայութիւն, թանձրամտութիւն կամ թանձրամտութիւն, փառաբանութիւնն ալ «կակծու փառք Աստուծոյ» մը, անճարութիւնն ալ գոհունակութիւն։ Բայց փորձառութիւնը ցուցած է որ չուչաններու պէս, որ չատ անգամ մօրուսներու եղերքը եւ տիզերու մէջ կ'ապրին, չուչանափայլ չատ կեանքեր ալ աղքատութեան աղտոտութիւններուն եւ ախտկութեանց մէջ կը կազմուին։ Քրիստոսի պէս մօրուին մէջ կը ծնին ու մօրուներէ կը ծլին չատ քրիստոնեաներ ու քրիստոսանման կեանքեր ալ, անբիծ, արժանաւոր եւ փրկարար։ Որչափ ալ հազարին մէջ մէկ երկուք գտնուին ասանկներ, նորէն հարիւր հազարաւոր է անոնց թիւը աշխարհի միլիոնաւորներուն մէջ. հազուագիւտ են մէկ կողմէ եւ բազմագիւտ միւս կողմէ։

Այլ հարիւ. Աղքատութիւնը կը մղէ չատ աղքատները դիզել իրենց գանձերը երկինքը, էն ապահով եւ վատահատած գանձատունը։ Որչ՛փ մարդիկ աչխարհի հարստութիւնն ու ոսկին հալածելէ եւ բռնել չյաջողելէ վերջ կու գան ան հոմոզման եւ որոշումին որ միւս կողմը դառնան, աչխարհը սիրելէ հրաժարին եւ սիրեն վերին բաները, երկնայինները ու հոն չանան դիզել իրենց գանձերը, զի մի գուցէ անկէ ալ զրկուած ըլլան եւ բոլորովին բաց մնան, «ելնեն թէ՛ մէկէն եւ թէ՛ միւսէն։» Արդարեւ չատ անգամ աղքատութիւնը, հիւանդութիւնը եւ ատոնց նման բաներ կը պաղեցնեն մեզ երկրաւոր իրերէ եւ կը սիրաշարժեն երկնաւոր բաներու։ Այս պատճառու ալ ահա աղքատներուն կ'ըլլայ երկնից թագաւորութիւնը եւ աղքատներուն՝ ընտիկ երանութեանց առաջինը (Մատ. Ե. 3)։ (Շարունակելի)

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐՐԻԷԼԵԱՆ

ՓՐՈՖ. ԱԼԻՔՍԱՆ ՊԷԶՃԵԱՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Այնթապ կրթութեան եւ դաստիարակութեան կոչմանէ կարեւորագոյն կեդրոններէն մին է մեր չրջանակին մէջ։ Առաջին Բողոքական դպրոցը հոս բացուած է, եւ առաջին Բողոքական գոլէճը հոս հիմնարկուած է։ Այսօր աւելի քան 1.200 աւետարանող եւ աւետանողուհի կը դաստիարակուին մեր վարժարաններուն մէջ։ Իրաց այս վիճակին մէջ կրթութեան եւ դաստիարակութեան պատկանեալ առաջին Յոբելեան հանդէսն ալ կ'ակնկալուէր որ Այնթապի մէջ կատարուէր, ինչպէս որ եղաւ ալ։

1856ին, այսինքն թուականէս ճիշդ յիսուն տարի առաջ, Ալիքսան էֆ. Պէզճեան ի կ. պոլիս, Պէշիկթաչի դպրոցն աւարտած եւ Այնթապ վերադառնալով աւետարչութեան պաշտօնին ակսած է։ Եւ այդ ժամանակէն հետէ յիսնեալ պաշտօնին մէջ սմենայն յաջողութեամբ չարունակած եւ ամէնուն յարգանքն ու մեծարանքը վայելած է։ Սոյն 1906երորդ տարին, որ յիշեալ անձին աւետարչական պաշտօնի սկսելուն յիսներորդ տարեդարձն է, կեդր. Թուրքիոյ Գոլէճի Վարչական Մարմինը իր մեծայարգ փրոֆէսորներուն երիցագոյնին Յոբելեանը տօնել նպիրական պարտականութիւն մը համարած եւ ըստ այնմ ի գործ դրած է։ Յոբելեանի սոյն հանդէսը Յունիս 20ին, չորեքչաբթի, յետ միջաւուր յԱյնթապ, Գայաճըգի եկեղեցւոյն մէջ, մեծ բազմութեան մը ներկայութեանը տեղի ունեցաւ։ Աւելի քան 3,000 հոգի ներկայ գտնուեցան, եւ բաց ի Բողոքական ժողովրդէն, հանդիսականներուն մէջ կը նշմարուէին Լատաւորչական եղբայրներէն Գեր. Կարապետ Վրդ. Տէր Կարապետեան, բոլոր քահանայ հարք, Քաղաքական ժողովոյ անդամք, Վարդանեան եւ Ազեանական դպրոցներուն վարչական եւ աւետարչական մարմինները։

Հանդէսին երգեցողութեան կ'առաջնորդէին Միսիս Մ. Փափազեան եւ Յարութիւն էֆ. Մատթատեան, արական ու իգական սեռէ երգիչներու մեծ խումբի մը։ Այս երգիչներուն խումբին հետ Գոլէճին եւ Առաջին ու Երկրորդ եկեղեցիներուն երգեցիկ դասերն ալ միասին երգեցին եւ հաճելի ներգործութիւն մը յառաջ բերին։ Երգուեցան «Միւպարէք օլսուն Իսրայէլին Բապը,» «Եհա Բապ, ա՛հ, նէ՛ ազիմ,» եւ «Յոբելեան Թէրէնեիւմիւ» անուամբ կցուրդ մը (Անթէմ), որու թէ՛ եղանակը թէ՛ խոսքերը Յարութիւն էֆ. Մատթատեան յօրինած էր յատկապէս սոյն հանդէսին համար։

Յոբելեանի հանդէսը բացուեցաւ կեդր. Թուրքիոյ Գոլէճի տնօրէն Մր. Ճ. Ի. Մէրիլի նախագահութեամբ եւ սկսաւ վեր. Ա. Շիրաճեանի աղօթքով։

Նախ, Մր. Ճ. Ի. Մէրիլ յառաջաբանի ձեւով

հետագայն խօսեցաւ, «Լեռներուն մէջերը մեր ուշադրութիւնը գրաւող բաներէն մէկն ալ անտառներուն ծառերն են։ Մինչ կը նայինք այդ ծառերուն, մեր միտքը կու գայ ապէս հարցում մը. 'Այս ծառերը ամէնն ալ միեւնոյն ժամանակ տընկուած են։' Բայց գիտենք թէ իրողութիւնը այդ չէ։ Մինչ անոնցմէ ամանք գետին ինկած եւ փտուած են, ուրիշներ հովերուն եւ փոթորիկներուն կեցած տալով հաստատուն եւ անդրդուելի իրենց տեղերը կեցած եւ շատ գարուններ ապրած են։ Նաեւ անոնցմէ մէկ քանին միւսներէն աւելի բարձր, երկայն, մեծ եւ ոստախիտ են եւ իրենց հովանին կը տարածեն ընդարձակօրէն։ Ասոնք անտառին փառքն եւ պարծանքն են։

Այս օրինակին նշանակութիւնը եւ հանդէսին հետ ունեցած առնչութիւնը բացայայտ է։ Ժողովուրդներուն մէջ կը գտնուին անտառի ահագին ծառերուն նման զօրաւոր եւ իրենց սեռակիցներուն օգտակար անձինք։ Անոնք թէեւ ուրիշներու հետ սկսած են կեանքը, բայց իրենց ընկերներէն աւելի բարերաղդ եւ առանձնաշնորհեալ ըլլալով արդիւնաւոր կեանք մը կ'ունենան։ Մանաւանդ կը գտնուին անոնց մէջ երեւելի այնպիսի անձինք, որոնց գլուխները անտառին ահագին ծառերուն նման միւսներէն բարձր կը կենան, եւ իրենց չուրջ աւելի ընդարձակ եւ աւելի մութ ստուեր արձակելով չատեր կ'ուրախացնեն։ Անա այսօր մեր մէջ կը կենայ այսպիսի մէկը։ Եւ հոս ժողովուած ենք անոր ուսուցչական պաշտօնին սկզբնաւորութեան յիսնեւրդ տարեդարձին հանդէսը կատարելու համար։ Այս անձնաւորութիւնն է Փրոֆ. Ալէքսան Էֆ. Պէզճեան։

Եթէ Փրոֆէսորին նախկին ընկերներէն մէկը հիմա հոս գտնուէր, զանիկա չնորհաւորելու պաշտօնը յոյժ գոհունակութեամբ եւ վայելչապէս պիտի կատարէր։ Եթէ Գոլէճիս առաջին նախագահը Տր. Թ. Թրապրիճ հոս գտնուէր, այս Ծորելեանի հանդիսաւորութեան առթիւ իր ուրախութիւնը եւ չնորհակալութիւնը պիտի յայտներ։ Եթէ Գոլէճիս երկրորդ նախագահը Տր. Ա. Ֆուլըր հոս գտնուէր, պիտի փութար իսկոյն չնորհաւորել Փրոֆ. Ա. Պէզճեանը։ Ուստի որովհետեւ չունինք ուրիշ յարմար մէկը որ կարող ըլլայ այն պաշտօնը յարմարապէս կատարել, նուաստս այն նուիրական պաշտօնը ուրախութեամբ կը կատարեմ, եւ իմ դիմաց Կ. Թ. Գոլէճի վարչական Մարմնին, կը չնորհաւորեմ Փրոֆէսորը, աւելցնելով հանդերձ թէ անիկա հիմա մեզի բանախօսութիւն մը պիտի ընէ։»

Այս ատեն ոտք ելաւ Փրոֆ. Ա. Պէզճեան, 70 գարուններ ողջունած եւ 30 տարիներէ հետէ ուսուցչութեան պաշտօն կատարած, իր կարմիր դէմքով, փայլուն աչքերով եւ սպիտակ մազերով, եւ կարդաց իր ինքնակենսագրութեան եւ ուսուցչական պաշտօնին վերաբերեալ ճառ մը (*)։

Ետոյ Փրոֆ. Ս. Լեւոնեան կարդաց ճառ մը Փրոֆ. Ա. Պէզճեանի մէջ չրջանակին մէջ մատուցած ծառայութիւնը նկարագրելու համար։ (1) Փրոֆ. Պէզճեան ինչ սորվեցուց։ (2) Անոր ուսուցման առանձնայատկութիւնն ինչ էր։ (3) Մեր երկրին մէջ անոր մատուցած ծառայութիւնը որքան ընդարձակութիւն ունեցած է։

Հուսկ ուրեմն վեր. Մ. Կ. Փափազեան իր դիմաց Կ. Թ. Գոլէճի ընթացաւարտներուն խօսելով աշխատեցաւ պատասխանել այս հարցման թէ Մնաք Փրոֆ. Ա. Պէզճեանը ինչպէս կը ճանչնանք։ (1) Զանիկա կը ճանչնանք իբրեւ չքոսան անձնաւորութիւն մը։ Անիկա մեր երկրին մէջ բնագիտութեան ռահվիրաներէն մին է, եւ անոր հմտութիւնը ինքնատիպ է եւ ընդարձակ։ (2) Կը ճանչնանք իբրեւ ասուցիչ։ Փրոֆ. Ա. Պէզճեան աւելի համբաւաւոր է իր պարզախօսութեան քան ընդարձակ հմտութեան կողմանէ, եւ իր բացատրութեան սեր յոյժ յստակ եւ դիւրիմաց։ Մենք, անոր աշակերտներս, միշտ հիացած ենք անոր լեզուին չինչ յստակութեան վրայ։ Երանի թէ սոյն մեծահամբաւ ուսուցիչը գիտութիւնն աւելի ընդհանրացնելու միջոցներն ստանար — (ա) Գիտական բանախօսութիւններ ընէր մեր երկրին աչքի զարնող կեդրոնները չրջագայելով, եւ (բ) Բնագիտական կարգ մը դասագիրքեր յօրինելով աւելի եւ աւելի կարող ըլլար ծառայութիւն մատուցանել։ (3) Կը ճանչնանք իբրեւ Քրիստոնեայ։ Փրոֆ. Ա. Պէզճեան Ծիսաւոր Քրիստոսի աշակերտող գիտուն ուսուցիչ մըն է։ Աւետարանական հչմարտութիւններուն ամէնուն ալ կը հաւատայ։ եւ զանոնք կը քարոզէ երբ առիթը ներկայանայ։ Այսպիսի գիտուն Քրիստոնեայ մը ունենալ մեծ բարերաղդութիւն է։

Այս մեծ անձնաւորութիւնը քիչ յետոյ պիտի մեկնի մեր մէջէն։ Անոր մեկնելէն ետքը արդեօք իր ինչը պիտի մնայ։ Գոլէճին գետնին վրայ իր

(*) Կը յուսանք թէ այս ճառը պիտի հրատարակուի Ասեղնաբեղի մէջ։ Խմբ. Ասեղ.

ձեռքով անկած մէկ ծառը, իր յօրինած գիրքերը, Գրաֆը Օմանէ, Մէրխել է Լէօան ը Իւլէդէ, Մէպոէ է Իլ է Հէյտէն, Գոլէճի սրահին մէջ անոր իւղաներկ մէկ պատկերը, անոր անունով կոչուած «Փրոֆ. Ա. Պէզճեան դրամագլուխը» եւ աշակերտներուն վրայ թողած ազդեցութիւնը։ Բայց ասոնք ամէնը կորսուական բաներ են. ծառը կը չորնայ, գիրքը կը հինանայ, պատկերը կ'աւրի, սակը կը կորսուի, աշակերտները կը մեռնին. բայց ունի գործ մը որ ցորչափ մնայ եկեղեցին, անիկա ալ պիտի մնայ։ Այն է երգ մը.

«Ցիսուս, աչն գըլ նազար պանա,
Գայըն ըմ եօգ տըր թագաթըմ.
Տիւչէրիմ պէն գուճաղընա,
Սէն ինի հայաթ ու գուվվէթիմ։»

Ի վերջոյ, կ. Թ. Գոլէճի ընթացաւարտներուն կողմանէ յօդուածագրիս յանձնուած ըլլալով չնորհաւորական քանի մը խօսք խօսիլ Փրոֆ. Ա. Պէզճեանի եւ անոնց մէկ մասին պատրաստած ընծան մատուցանել անոր, ըստ այնմ կատարուեցաւ յանձնարարութիւնը։ Ահա խօսուած ուղերձը.

«Մեծայարգ Տէր. Ի յիշատակ կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործին մէջ Ձեր աչխատութեան կազմուած Ցորելեանի ասյն հանդիսաւոր տօնախմբութեան առթիւ Ձեզ չնորհաւորողներուն չարքին մէջ մենք ալ կ'ուզենք գանուիլ։ Գոհունակութիւն Աստուծոյ, որ Ձեզի պարգեւեց այսպիսի երկար եւ բազմարդիւն կեանք մը, զոր գործածեցիք ի փառս Աստուծոյ եւ յօգուտ եւ ի չինութիւն մարդկութեան։ Մենք եւս օգտուեցանք Ձեր ասյն ծառայութենէն։ Մենք ինչ որ ենք, ինչ որ պիտի ըլլանք, անոր մեծագոյն մասը կը պարտինք կ. Թ. Գոլէճին եւ Ձեր անխոնջ ջանից։ Եւ երբեք չենք ուրանար մեր այս երախտապարտութիւնը, եւ ամէն ժամանակ ու ամէն տեղ կ'ուզենք խոստովանիլ ամենայն հաճոյքով։

«Բայց մեզի բաւական չթուեցաւ մեր աս Ձեզ երախտապարտութեան զգացումը լոկ բանիւ բերանոյ արտայայտել, եւ պարտ անձին կը վարկանինք քան զայս աւելի բան ընել։ Ուստի կ. Թ. Գոլէճի ընթացաւարտները կ'ուզեն իրենց ասկէ առաջ աւելի քան 100 ոսկի պատրաստած սակը ի յիշատակ Ձեր հռչակաւոր անուան նուիրել ի. րենց 'Ալմա Մաթըրին,' կ. Թ. Գոլէճի, եւ զանիկա կոչել 'Փրոֆ. Ա. Պէզճեան Դրամագլուխ.' սա նպատակաւ որ ասյն գումարին տարեկան տոկոսը գործածուի Բնագիտութեան Փիլիսոփայական ճիւղին համար զոր յոյժ կը սիրէք եւ որու ծառայած էք բազում տարիներէ հետէ։ Կ'ակնկալենք թէ ասյն հռչակաւոր անունը եւ բարի նպատակը լսող ընթացաւարտ Տեարք եւս իրենց ընծաները հետզհետէ պիտի բարդեն եւ յիշեալ գումարը պիտի ստուարացնեն։ Թէեւ մեր այս ընծան ձեր անուան կը նուիրուի, բայց բուն մեր Գոլէճին կը պատկանի, արդեօք եթէ անուամբ եւ իրողութեամբ միանգամայն Ձեզի պատկանելի ուրիշ փոքրիկ նուէր մը մատուցանենք, կը հաճի՞ք ընդունիլ։ Այս նուէրն է արծաթ ափսէ մը եւ վեց արծաթ բաժակ։ Զայն Ձեզ կը նուիրեն Ձեր բարոյական զաւակները, ընթացաւարտք, առ Ձեզ իրենց սիրտերուն մէջ տածած յարգանքին ու մեծարանքին իրրեւ մէկ յիշատակը, եւ յատկապէս կը խնդրեն որ ընդունիք զայն։»

Հաւսկ ուրեմն չնորհաւորական նամակներ եւ հեռագիրներ կարդացուեցան եւ ընծաներ մատուցուեցան եւ Փրոֆ. Ա. Պէզճեանի ազդեցութեան չրջանակին ընդարձակութեան, եւ մեր երկրին այլեւայլ կողմերը յիշեալ անձին հանդէպ սիրտերու մէջ տածուած սիրոյ նշաններ տեսնուեցան։ Թէ' ասյն հանդէսին թէ' հետեւեալ օրը Գոլէճիս ընթացաւարտներուն իրենց մեծայարգ փրոֆէսորներուն ի պատիւ տուած հացկերոյթին մէջ կարդացուած չնորհաւորական նամակները եւ հեռագիրները հետագայք են. Մարաչու Աստուածաբանական ճեմարանի վարչութեան մէկ չնորհաւորական նամակը կարդացուեցաւ, նաեւ չնորհաւորական նամակ մը Երուսաղէմէ Գեր. Սարգիս Վրդ. Աճեմեանի կողմէն, եւ յիշուեցաւ Երուսաղեմական պատկերներ պարունակող մէկ պատկերագիրք (ալպոմ)։ Այնթապու վարդանեան դպրոցէն ղրկուած չնորհաւորական նամակ մը կարդացուեցաւ, եւ չրջանակի մէջ դրուած քերթուած մը մատուցուեցաւ ի փառաւոր յիշատակ Փրոֆ. Ա. Պէզճեանի։ Աւոնցմէ զատ տասներեք զանազան տեղերէ 36 ստորագրութեամբ տասնըհինգ չնորհաւորական հեռագիրներ ընդունուեցան եւ կարդացուեցան։ Այս հեռագիրներուն պարունակութիւնը եւ ստորագրութիւնները գրել երկար գործ պիտի ըլլար, ուստի զանոնք զանց ընելով պիտի չատանանք յիշելով այն քաղաքներուն անունները որոնցմէ ղրկուեցան հեռագիրները. Ամասիա, Ատանա, Կեսարիա, Էնկիւրիւ, Կիրասոն, Հաճըն, Մարաչ, Մարզուան՝ երկու, Ուրֆա՝ երկու, Գէյրութ, Սըվազ, Տիարպէքիր եւ Քիլիս։

Ցորելեան ասյն հանդէսը որ իրր երեք ժամ տեւեց, աւարտեցաւ Վեր. Դրիգոր Ցարութիւնեանի առաքելական օրհնութեամբ, եւ ամէն ոք իր տեսած եւ լսած բաներուն համար որուն ուրախու-

թեամբ Աստուծոյ չնորհակալութիւն մատուցանելով իրենց տուները վերադարձան։

Այնթապ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Ց. ԱՇՃԵԱՆ

(Թուրք. «Ա-եոքերչէն»)

ՀՈԳ. ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ՊԱԿԱՍԸ

Տարիներէ ի վեր միշտ ծեծուղ կարեւոր խընդիրներէն մէկն է հոգեւոր պաշտօնեաներու պակասը։

Մէկը՝ եկեղեցիներու օգտին համար քան մը ընելու փափաքով լեցուած իր փոշոտած գրիչը ձեռք կ'առնէ կրկին, եւ ահա իսկոյն անոր ուշադրութեանը առջեւ կը ցցուի այս կենսական խընդիրը։ Եկեղեցական հանդէս մըն է որ կը սարքուի, հովիւի մը ձեռնադրութեանը եւ կամ Ծառեւեանի մը առիթով, ըլլայ ան պաշտօնեայի մը կամ եկեղեցիի մը համար։ Այդ հանդէսին հեռուէն ու մօտէն կը փութան ներկայ ըլլալ եկեղեցիին փառքին համար նախանձաւորներ. ու բեմին վրայէն լուսած ներբողներու եւ քաջալերութիւններու մէջ կը գտնուին յորդորներ եւ թելադրութիւններ, որոնց մէջ մեծ տեղ մը կը գրաւէ հոգեւոր պաշտօնեաներու պակասը։

Քարոզիչներու հոգ. ժողով մը տեղի կ'ունենայ։ Վերապատուելիներ ու պատուելիներ օրեր կու տան մէկտեղ գալու եւ իրենց եկեղեցիներուն հոգեւոր վիճակին վրայ խորհելու եւ աղօթելու համար։ Այդ չինիչ ժողովին՝ իւրաքանչիւր անդամ իր ունեցածը կու տայ. մէկը իր ազգու աղօթքը, միւսը իր պերճախօս ուղերձը, իսկ մէկ ուրիշը իր հոգեչունչ քարոզը։ Այդ հոգ. ժողովին մէջ կը խօսին, կը խորհին ու կ'աղօթեն խիստ կենսական խնդիրներու համար, որոնց մէջ իր ղլուխը վեր կը բարձրացնէ հոգեւոր պաշտօնեաներու պակասի խնդիրը։

Այս խնդիրին չուրջ ամէն առիթը ներկայանալուն շատ բաներ գրուեցան ու շատ բաներ խօսուեցան. բայց տակաւին պակասը պակաս կը մնայ։ Այսօր քանի՛ քանի եկեղեցիներ ունինք, ան ալ կարեւորներէն, որոնք հոգեւոր պաշտօնեայ կը փնտռեն, բայց չեն կարող գտնել։ Ու անշուշտ այդ եկեղեցիներուն մէջ կը գտնուին անանկներ որոնք ժամանակին պաշտօնեայի առատութիւնը վայելած էին ու բնաւ գաղափար չունէին թէ ի՛նչ կը նշանակէ պաշտօնեայի սովը։ Հետեւաբար իրենց ականջին ջուրի ձայներ էին այդ տեսակ խօսքերը. բայց այսօր անոնք ալ իրենց տխուր փորձառութեան ձայնը խառնած ըլլալով ուրիշներու ձայնին՝ կը գտչեն թէ հոգ. պաշտօնեաներու սով կայ։

Անշուշտ խնդիր է թէ այս պակասի պատճառը ի՛նչ է. ինչո՞ւ համար հոգեւոր պաշտօնեաներ այսքան սակաւաթիւ են, քանի որ մեր եկեղեցիները տարուէ տարի չարաճուն թիւ մը չէ որ կը ներկայացնեն։ Ուրիշներ այս պակասը ի՛նչ պատճառներու ալ վերագրեն, չիտակ կամ սխալ, ես պիտի ըսեմ եւ միշտ կրկնեմ թէ գլխաւոր պատճառը տնտեսական պակաս է։ Թող եկեղեցիներ անգամ մը ակսին քաջալեր հանդիսանալ իրենց պաշտօնեաներուն, օգնութեան հասնելով անոնց կարօտ վիճակին մէջ, ձեռնտու ըլլալով անոնց տակաւ վիճակին մէջ ու վեր առնելով զանոնք իրենց ինկած վիճակին մէջ, այն ատեն պիտի տեսնուի թէ ի՛նչպէս չուտով պաշտօնեաներու, կարող պաշտօնեաներու, թիւը պիտի բազմապատկուի, ու մեր բեմերը պիտի դադրին այլ եւս իրենց դրամովը պաշտօնեայի մուրացկաններ ըլլալէ։ Գանի որ մեր եկեղեցիներ կը չարունակեն հարստահարել իրենց պաշտօնեաները, քննադատել ու քննափետել զանոնք, չատ անգամներ զուր տեղը, խոչորացոյց աչքերով դիտելով պաշտօնեաները, ու գանի որ մեր եկեղեցիներ տակաւին ճանչցած չեն որ իրենց պաշտօնեաները մարդ են ոեւէ մէկին նման, ու կարօտ՝ իրենց քաջալերութեանը եւ իրենց ձեռնտուութեանը, մեր հոգեւոր պաշտօնեաներու պակասը պակաս պիտի մնայ միշտ, որով վեր. Եղոյեանի նման նուիրեալ պաշտօնեաներ ու եկեղեցիին նախանձաւորներ պիտի գտչեն անդադար ըսելով, «Հոգեւոր պաշտօնեաները չատ քիչ են Թուով։»

Անշուշտ ընթերցողներ կարդացին Ա-եոքերչէի 31 թիւով հրատարակուած եկեղեցական հանդէսի մը նկարագրութիւնը «Տիարպէքիրի եկեղեցին» վերնագրին տակ։ Ձեռնադրութեան մը հանդէսն էր ան Տիարպէքիրի մէջ տեղի ունեցած, ու այդ հանդէսին մէջ կարեւոր բաժին մը ունեցած էր վեր. Ա. Եղոյեան, ինչպէս կը կարդանք, իր հոգեչունչ քարոզովը, որուն մէջ չեչտած էր քարոզչի պակասը։ Տարակոյս չկայ որ վեր. Եղոյեան իր յուզեալ սիրտին թրթռուն ձայնովը էր որ կ'ըսէր, «Հոգեւոր պաշտօնեաները չատ քիչ են Թուով, մանաւանդ արժանիքով, եւ իրենց պաշտօնին գիտակցութեան տեսակէտով ալ թէ քիչ՝ այլ չէ՛ են.» եւ այլն։

Կը ձայնակցինք վեր. Եղոյեանի՝ սա կէտին մէջ թէ «հոգեւոր պաշտօնեաներ չատ քիչ են Թուով, մանաւանդ արժանիքով։» Այո, կարող ու արժանիքի տէր պաշտօնեաներ չատ քիչ ունինք, բայց պիտի չկրնանք մեր սրբերի եղբօր ու պաշտօնակցին հետ ըսել, ձեւ իրենց պաշտօնին գիտակցու-

թեան տեսակէտով ոչ թէ քիչ՝ այլ չէ՛ են։» Ոչ իրենց պաշտօնին գիտակից պաշտօնեաներ չէ՛ չեն թէեւ էլ չեն, քանզի կը հաւատանք որ անձնուրացաբար իրենց հոգ. գործին նուիրուած պաշտօնեաներ ունինք տակաւին եւ պիտի ունենանք ալ։ Վեր. Թաշճեաններ, Վեր. Ց. Ճէճիզեաններ, Վեր. Գամմ Ապլահատեաններ, Վեր. Մ. Փափազեաններ եւ Վեր. Եղոյեաններ գիտենք որ իրենց պաշտօնին գիտակից եւ անձնուէր մշակներ եղած են, եւ են։ Տէրը օրհնէ զիրենք եւ իրենց աշխատութիւններէն, որով կը կարծենք որ իրենց պաշտօնին գիտակից պաշտօնեաներու թիւը չէ՛ութենէ կը բարձրանայ գոնէ էլ։

Ոչ, չըսենք չէ՛, անիրաւած չըլլալու համար արժանաւոր ու կարող պաշտօնեաներու թիւին։ Ու չըսենք չէ՛ որ ժողովուրդն ալ չկրկնէ չէ՛։ Ճանչցուննենք մեր ժողովուրդներուն եւ մեր եկեղեցիներուն թէ իրենց պաշտօնին գիտակից մշակներ, թէեւ թիւով էլ, սակայն կան ու պիտի ըլլան, որպէս զի չվերաբերուին իրենց պաշտօնեաներուն հետ այնպէս որպէս թէ անոնք պատկանած ըլլան կարող եւ իրենց պաշտօնին գիտակներու չէ՛ութեան։ Թող չէ՛ութիւնը չնախապաշարէ մեր ժողովուրդը, բայց թող խորհի տայ անոնց՝ էլ՛ութիւնը այդպիսի հոգ. պաշտօնեաներու, դեղ ու դարմանը գտնելու համար։

Պարտիզակ Ս. Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՀԱՆԳԱՆա՞Կ ԹԷ ՔՐԻՍՏՈՍ

Քրիստոս եւ հանգանակ Քրիստոնեայ եկեղեցիներու հիմն ու էութիւնն են։ Քրիստոս Քրիստոնէութեան ծնողն է, հանգանակը հաւատացեալներուն իրեն չուրջը փաթթած իրենց ըմբռնումներուն եւ գաղափարներուն խանձարուրն է։ Քրիստոս Հրեայ պատմական անձ մ՛է, հանգանակը մասամբ նոյն անձը վարդապետօրէն եւ դաւանաբանօրէն արտայայտող եւ բացատրող խտացեալ եւ խճողեալ դրութիւնն է։ Որչա՛փ կենսական եւ ներկայութիւն կայ իրարու հետ, առանց պատմական Քրիստոսին հանգանակ եղած չէ եւ չի կրնար ըլլալ Քրիստոնեայ եկեղեցական չրջանակներուն մէջ։ Բայց նոյն ատեն որչա՛փ հակասութիւններ կան աւետարանիչներու նկարագրած Յիսուսին եւ հանգանակուած Քրիստոսին մէջտեղ։ Վասն որոյ չի հանդուրժելով այս ցցուած հակասութիւններուն, ստիպեալ կը հարցնենք Հանգանակ թէ Քրիստոս։

Քանդարեայ Քրիստոնեայ եկեղեցին Քրիստոսի վրայ հիմնուած եւ հաստատուած է, որուն բազմաօգտակար եւ գործօն պաշտօնավարութեան միջոցին գրեթէ ամէն դասակարգի մարդիկ այլազան կարծիքներ եւ անուններ հագցուցին իրեն։ «Եղիան, Մեսիան, մեծ մարգարէ մը, յարուցեալ Յովհաննէս Մկրտիչ։» «Աստուծոյ Որդի, Որդի մարդոյ, Տէր, Փրկիչ, Աստուծոյ պատկեր, Բանը։» Անձի մը չուրջը յայտնուած պէսպէս կարծիքները իր երեքամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին եւ մահէն ակօսեալ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, կրնանք ըսել թէ սկզբնական հանգանակներ էին եւ առաջնեայ դրութենական հանգանակայինութեան։

Սակայն բարերախտաբար Քրիստոսէն սկսաւ Քրիստոնէութիւնը մինչեւ քանի մը դարեր իր եւ առաքեալներուն կեանքով, գործերով ու խօսքերով տարածուեցաւ եւ ապրեցաւ։ Չի կային արդի հանգանակներ կամ քիչ մը նմաններ, հանգանակը եւ վարդապետութիւնը գործնական կեանքն էր։ Մինչ իսկ կանխագոյն տարիներու միջոցին չկային արդի աւետարանները եւ Թուղթերը։ Եւ ինչ հարկ կար ըլլալու, քանի որ անտեսանելի Քրիստոսը տեսանելիօրէն կ՛ապրէր եւ կը փայլէր հաւատացեալներուն կեանքերուն մէջ, միջոցին մէջ վայրկեանի նման։

Աւելի քան երկու դարեր Քրիստոնէութիւնը անաղարտ մնաց, հակառակ ներքին վայրկենական անհամաձայնութիւններուն եւ արտաքին սպառնալից եւ կործանարար այլազգի հակառակութիւններու։ Ան միչտ կռուեցաւ Հրէից Աստուածապետական կրօնքին կոյր մոլեռանդութեան, կռապաշտներու անհեթեթ բազմաստուածութեան եւ ժամանակին կրօնական, քաղաքական եւ ընկերական քստմնելի ապականութեան դէմ։ Կռուեցաւ բայց չընկճուեցաւ, ազդեց բայց չազդուեցաւ, աղօթեցաւ Քրիստոնէութիւնը ուրիշ բան չէր, բայց միայն Քրիստոնէական կեանք։ Այս կ՛ակնկալենք եկեղեցիներէն, ատոր համար Քրիստոս ապրեցաւ եւ գործեց, ասոր համար աղաղակեց «Կատարեալ եղէք, ինչպէս որ Ձեր Երկնաւոր Հայրը կատարեալ է։» Կատարելութիւնը եւ կեանքը կարելի է միայն Քրիստոսով սկսած՝ անոր մէջ ապրելով եւ իր հետ համերաշխարար գործելով։ Մինչ անդրդուելիօրէն կը զարգանար կեանքը, Քրիստոնէութիւնը, առաքեալ ընելով ներքին եւ արտաքին խոչընդոտները, դժբաղդաբար փիլիսոփայութեան բուռն ալիքները ողողեցին այս կեանքը եւ չատերը հայեցողութեան հովերէն քշուած թափառաչրջիկ թռչնոց նման պարզ եւ մաքուր Քրիստոնէութեան խորունկ գոգը ապաստանեցան։ Կամայ եւ

ակամայ Քրիստոսի անձը կեանքէն զատուիլ ակըսաւ, իմաստուն եւ իմաստակ մտաց դարբնուելիք նիւթ եղաւ։

Աւետարանի ճշմարտութիւններէն ամենք անտեղեակ, ամենք ալ կերած ու չմարսած, ակռան կռանելու ու ձգձգել Քրիստոնէութիւնը, այլ մանաւանդ Քրիստոսի բուն անձը։ Վերջապէս Քրիստոնէութիւնը կառապետ եւ Քրիստոնեայ անհատական հայեցողութիւններէն ու վիճաբանութիւններէն մարակուած, հանգանակը ձուլեց։

Դարերու ընթացքին մէջ մինչեւ այսօր այն միշտ խառնուած, օրօրուած եւ մաղուած է փիլիսոփայութենէն եւ քնազանցութենէն։ Որով տիեզերական ժողովներու, մասնակի սինոդներու, յարանուանական ֆոնֆերանսներու յաջորդականութեամբ բազմապիսի հանգանակներ ծնած են։ Որչափ որ մարդկային միտքը Քրիստոս հասկնալ ջանաց ինչուական եւ ինչպէսական խորաթափանց եւ միտքական խորհողութեամբ, այնչափ աւելի գաղտնիք մնաց եւ չործնականէն վերացականի, ըմբռնելիէն անըմբռնելի անձնաւորութիւն մը նկատուեցաւ այն եւ այսպէս դամ քան զդամ զՔրիստոս անհասկնալի աստեղծուած մը դարձուցին, եւ ժողովուրդի օրտէն ու պարզ հաւատքէն վերցնելով թուղթերու վրայ գրեցին հիւսուած վերացական բառերով, որով լոկ չրթական արտասանութեան առարկայ եղաւ, մինչեւ իսկ ամենք միայն, ժողովուրդէն հպատակութիւն եւ հնազանդութիւն կորզելու համար եւ կղերներու դիրքն ու գործած վարկածներու պաշտպանութեան համար, Աստուածային հեղինակութեամբ կնքեցին։ Այնպէս որ մինչեւ հիմա հազարաւոր տարիներու ընթացքին մէջ ոսկի չինուած հանգանակը դաւանիլ միայն փրկութեան պայման եւ ուղղափառութեան չափանիշ եղած է։ Աստուծոյ թագաւորութիւնը մտնելու երաշխաւորագիրը եկեղեցւոյ զաւակ կամ անդամ ըլլալու հարկ անհրաժեշտ պայմանը է։

Մարդկային մտաց դժոխային հնարքները —հաւատարմութիւն եւ խարոյկ եւ նման սոսկալի մարդախողխող գործիքները հանգանակին պաշտպանութեան զէնքերը եղան, որոյմով կ'ստիպէին անոր դէմ բողոքողները դաւանեցնել։ Ճշմարիտ Աստուած, Քրիստոս եւ Սուրբ Հոգին, հանգանակի Աստուածը, Քրիստոսն ու Սուրբ Հոգին էին, ատկէ տարբեր կերպով ըմբռնել արբապղծութիւն, հերետիկոսութիւն եւ դիւային էր։ Վասն որոյ միշտ ընդգրկելով եւ կառչելով իրենց պաշտած հանգանակին, անիկա ուղղակի եւ անուղղակի հզօր ազդեցութիւն մը ձգեց բոլոր ժողովուրդին վրայ եւ բացարձակ տիրապետութիւն եկեղեցական չրջանակներու մէջ։ Ասոր հետ մէկտեղ տարիներու հոլովման հետ իւր հակընդդէմ երեւոյթներովը եւ առեղծուածային խօսքերովը տխուր ու անջնջելի հետքեր թողուց պատմութեան մէջ։ Զափազանց կարեւորութիւն տրուելուն համար Քրիստոնէութիւնը մակերեւոյթացաւ եւ տուժեց։ Շրթական ոսկի դաւանութիւնը փարիսեցիական ու Սադուկեցիական հոգին մշակեց ժողովրդէն չատերուն մէջ եւ քննող դասակարգէն չատեր ալ Սկեպտիկութեան առաջնորդեց։ Կեղեւային Քրիստոնէութեան կրօնական անհաչտ թշնամութիւններու, աղանդական բաժանումներու ծնունդ տուաւ։ Վերջապէս Քրիստոսի հոգեւոր թագաւորութեան զարգացման մեծագոյն արգելքը հանգանակապաշտութիւնը եղած է եւ է։ (Շարունակելի)

Յարբերդ ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԵՐ ՍԽԱԼ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ
ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Բժշկական գիտութիւնը ու բժշկական դասընթացքը այսքան մօտէն քննելէ ու «Ճաչակեցէք ու տեսէքջի պատուիրանքը մասամբ կատարելէ վերջ պարտականութիւն մը եւ ալ աւելի ճնշող ու ստիպող բան մը կ'զգամ իմ մէջս բողոքելու սա հետեւեալ հետու դիտողներու յայտնած ու բերնէ բերան ու ականջէ ականջ չրջող ոչ–իրական գաղափարներու, կարծիքներու ու թիւրիմացութիւններու դէմ։ Չէզոք ու անկողմնակալ դիրք մը գրաւած՝ պիտի չանամ այս յօդուածովս իրերը ու իրականութիւնները իրենց իսկական գոյներովը պարզելու՝ բժշկութեամբ հետաքրքրուող ծնողքներու ու անտեղեակ նորահասներու բժշկական գիտութեան մասին ճշդիւր գաղափար մը տալու նպատակով անշուշտ։

Մեր համայնքին թէ՛ դաստիարակեալ եւ թէ՛ ոչ դաստիարակեալ դասակարգերուն մէջ տարօրինակ բան մը չէ հանդիպիլ անանկներու, որոնք կը կարծեն —ինչպէս ատենօք ես ալ— թէ բժշկական դպրոցը կամ բժշկական գիտութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ՝ ուսուցչի մը քով ուշխուշիկ ընելու պէս չատ խելք ու միտք, տաղանդ ու ձիրք չպահանջող բան մը, արհեստ մը։ Իսկ ուրիշներէ՝ մէկ ոտանաւոր ու մէկ արձակ գրելով քանաստեղծ—գրագէտ կոչուելու պէս չատ ժամանակ ու վաստակ չպահանջող գործ մը, ապրելու միջոց մը կը նկատուի։ Ու ահա նոյն ու նմանօրինակ գաղափարներու ծառայող ու սխալ վարդապետութեան մը հետեւող՝ պաշտօնանկ եղած, անգործ մնացած։

քիչ խելք ու քիչ դրամ ունեցող դեղագործներ՝ վարժապետներ ու թաղային դպրոցէ մը կատր մը վկայականի թուղթ խլեղներ, քանի մը բառ Անգղիերէն ու երկու ած Դաղղիերէն ծամծմող նօրահասներ՝ դիւրին, փայլուն ու խոստմնալից ապագրեղ մը ընդդրկելու հատատ համոզումով ու անկեղծ հաւատքով կը լեցուին բժշկական վարժարանները տարուէ տարի։ Եւ սակայն, աւա՜ղ, չատեր մէկ չարաթ, մէկ տարի մնալէ ետև կամ չրջանաւարտ ըլլալէ վերջ կը մեկնին յուսահատ, մազերնին ճերմկած, ծերացած, հիւանդոտ, գրպաններնին ծակ, քսակնին պարապ, օրեւէ գործի ու պաշտօնի անյարմար վիճակի մը մէջ։ Ցաճախ դժբաղդութիւնը ունեցած եմ իմ մասին ապրելու ու ներս չօչափման մը գալու սասկ յուսախար ու ողորմելի բժշկական ուսանողներու հետ, որոնք մեկնած են ուչ կամ կանուխ հետեւեալ «հաւակ բանքն արտասանելով. «Դիւրին կարծեցինք բժշկութիւնը, խարուեցա՜նք. սխալ հաշիւներ ենք, վա՜խ, մեղք դրամնուս, մեղք ժամանակնուս,» ետև։ Ես ահա, այս պերուան ու վերուան, խոշոչեաչներուն ու սխալ հաչդանիներուն առջեւը մաօմմ առնելու նպատակով էր որ գրիչս ձեռքս առի՝ թարմ տպաւորութիւններու տակ։

Բժշկութիւնը գիտութիւններու ամէնէն անձնուէրը ու նուիրականը ու արուեստներու մէջ ամէնէն փափուկը ու դժուարինն է։ Ինչպէս ամէն գիտութեան ու արուեստի աչակերտներ իրենց խոչընդոտները, հանելուկները, անքուն գիշերները ու կորդեան հանգոյցները ունին, նոյնպէս բժշկական ուսանողներ ա՛լ ուելին։ Բժշկութիւնը լոկ ժամանակի, դրամի ու տաղանդի խնդիր մը չէ, այլ յարատեւ աչխատութիւն, անհամեմատ համբերութիւն, թափանցող ու կշռող միտք, դիտող ու զանազանող աչք, կորով ու այժ, ու ա՛լ ուելի անձնուիրութիւն պահանջող գիտութիւն մըն է։ Բժիչկ մը լրչախոհ ու իմաստուն անհատականութեան մը առանձնայատկութիւններովը օժտուած պէտք է ըլլայ, եւ ոչ թէ ֆոսոփի մը, ֆիլիսթինի մը եւ կամ սրպոսծիի յոռի ու զզուանք պատճառող մասնայատկութիւններովը։ Բժիչկի մը գերագոյն նպատակը ասկիները դիզել, հոյակապ տուներ չինել, փէյֆ ընել ու իր օրերը կերուխում անցնել չէ։ Բժիչկ մը պէտք է անյնոյէ, ընչեղ, ուրիչներու ցաւին ցաւակից ըլլայ ու միչտ հոգեպոչեալ մը բառին հոգեբանական առումովը։ Դաստիարակութեան, փորձառութեան ու տարիքի խնդիրը ինկատ առնելով «Պոլոսոր Աբոնոսէ» աիտղոսը առնողներէ չառնողներէ աւելի յաջողակ ու փայլուն դտնուած են թէ՛ դպրոցէն ներս՝ դասարանին մէջ, թէ՛ դպրոցէն դուրս՝ հիւանդներու անկողինին քով։ Ինչո՞ւ. որովհետեւ գոլէճներու վերջին երկու տարիներու միջոցին աւանդուած տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բարոյախոսութեան ու կենսաբանութեան դասընթացքները կարծուածէն չատ աւելի մօտ ազգականութիւն մը ունին բժշկական դասընթացքին ու գիտութեան հետ։ Աչխարհահռչակ բժիչկներէ չատեր վերոյիչեալ գիտութիւնները հաւատարապէս մչակած ու ուսումնասիրած են։ Ախտաճանաչութեան եւ ախտագնութեան գիտութիւնները տրամաբանութեան ու հոգեբանութեան վրայ հիմնուած են։ Հետեւարար բժիչկ ուսանող մը գիտութեան սիրահար մը ու կատարի ընթերցող մը, քննող մը, զննող մը ու ուսումնասիրող մը պէտք է ըլլայ, իսկ բժիչկ մը՝ հոգեբան ու տրամաբան մը։

Կ'ըսուի թէ երբէ Անգղիացի ծնողք մը երեք մանչ զաւակ ունենայ, անոնցմէ ամէնէն ուչիմը ու խելացին բժիչկ, խելացիութեան մասին երկրորդ դիրք մը գրաւողը ատուածաբան ու ամէնէն տխմարը ու անխելքը արհեստաւոր ընելու կը ձգտի։ Հայ ծնողքի մը խորհելակերպը ու իր զաւակներու մասին ունեցած ծրագիրները Անգղիացիի մը ունեցածներէն չատ տարբեր են։ Հայ ծնողքը իր զաւակներուն մէջէն ամէնէն խելացին, ամէնէն սրամիտին ու ճարպիկին կատր մը թուաբանութիւն, քիչ մը ուղղագրութիւն ու քերականութենէն եչ սոչ մաչք, սեռ. դրամի, հայց. ղչոկայի հոլովումը ու խոչեմ, սոխմ, ղբղեմ, ֆրոսնէմ բայերու խոնարհումները սորվեցնելէ վերջ կուտայ պոչթըլի եւ կամ սոնիայի մը քով։ Իր զաւակներէն ամէնէն թեթեւսոլիկը ու չարաճճին կը խրկէ գիչերօթիկ դպրոց մը օտար լեզու սորվելու ու քանի մը տարի վերջ անկէ հանելով իրը Դաղիագէտ կամ Անգղիագէտ կը խրկէ բժշկական վարժարան մը բժիչկ ըլլալու, դրամ վաստկելու, հրապարակի վրայ պատիւ չանելու, կառքերու եւ ձիերու, ծառաներու ու ապաստարաններու տէր ըլլալու նպատակով։ Հայ ծնողքը իր ամէնէն բթամիտ, մէկ աչքը կոյր, մէկ ոտքը կաղ զաւակը կը խրկէ միչտ դպրատուն, «Ուրիչ գործի չի գար կոր, գոնէ վարժապետ մը, քահանայ մը եւ կամ քարոզիչ մը թող ըլլայ» ըսելով։ Ահա թէ ինչո՞ւ վարժապետի ու աչակերտի, քարոզիչի ու եկեղեցիի, քահանայի ու ծուխի, բժիչկի ու հիւանդի, խմբագիրի ու յօդուածագիրի անվերջանալի վէճերը ու կռիւները ու յաւիտենական քաչքչուքները պակաս չեն ըլլար մեր մէջէն եւ մեր տոհմային

բարքին ամէնէն ցաւալի ու յոռի մէկ մասը կը պատկերացնեն, օտարներու քով մեզ մինչ պզտիկ ձգելով։

Ինչ իրաւունքով կը դանգատինք բժիշկներու չարժանաձեւին, չհամոլութեան ու հաւատքի մասին, քանի որ մեր գաւակներէն ամէնէն չարաճճին ու աննկարագիրը բժիշկ ընելու կը ձգտինք. եւ ինչ իրաւունքով կը բողոքենք քահանաներու ու քարոզիչներու դէմ քանի որ մեր ամէնէն պակասաւոր, ապուշ ու գործի չի գալիք գաւակը քահանայ կամ քարոզիչ ընելու խորհուրդը կ'ունենանք ու զայն գործնականացնելու անխոհեմութիւնը։ Երբեք իրաւունք չունինք բամբասելու «Շո-կայէ մարդիկը մեզի կը խաբեն կոր ու վաճառականներու ալեւները մեզ կը կողոպտեն կոր, աչքերնիս կը ներկեն կոր» ըսելով, քանի որ մեր գաւակներէն ամէնէն ճարպիկը, աչքը բացը ու սրամիտ կանուխ տարիքէն չուկայ կ'իջեցնենք։ Գանգատներ ու բամբասանքներ, յաւախարութիւններ ու ձախողութիւններ այն առեն միայն կը նուազին ու վերջ մը կը գտնեն, երբ մեր ծնողքներ ժամանակ, դրամ ու խելք չի խնայեն իրենց գաւակներուն յարմարագոյն ասպարէզ մը ընտրելու էական խնդրոյն նկատմամբ, եւ երբ իրենց ընտրողութեան մէջ չի սխալելու ամէն ճիգ ու ջանք ի գործ դնեն, ամէն տեսակ չահագիտական նկատումներ ու ձգտումներ ի բաց վանելով։ Հայի ու պանիրի, այեգիին ու ամայականի եւ կոչումի չարչ դարձող վէճերու ու կռիւներու կործանիչ միքրոպները կարելի է ի սպառ չնչել, երբ ամէն անհատ ինքզինքը, իր գործը ու իր կոչումը ճանչցած՝ կ'աշխատի իր գերագոյն նպատակակէտին հասնելու, առանց ուրիշի մը գործը ու կոչումը խանգարելու։ «Live And Let Live» «Ապրիր ու թող ապրի» նշանաբանը պէտք է որդեգրենք մենք ամէնքս առանց բացառութեան։ Հակառակ պարագային՝ յաջողութիւն ու երջանկութիւն ըսուած իրականութիւնները նահանջի կը դիմեն, մեզ ձախողութիւններու, յաւախարութիւններու մէջ ձգելով։

Վ. Մ. ԳԱԼՕՅԵԱՆ.

Ամերկ. Բժշկ. Վրժրն., Պէյրութ

ՁԷՆԱՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Հաստատութեանս տէր եւ հիմնադիր Վեր. Յ. Ս. Ձէնանեանի մի նոր կարգադրութեան համեմատ այս յառաջիկայ տարեշրջանին 12 որբ մանչեր ձրիապէս պիտի ընդունուին վարժարանիս մէջ, հետեւեալ պայմաններով.

1. Որբը 12 տարեկանէն վար ըլլալու չէ. 2. Առողջ մարմնոյ եւ 3. Մաքուր բարոյականի տէր, 4. Խելքը միջինէն բարձր, 5. Որբ ըլլալով հանդերձ աղբատ եղած ըլլալու է, 6. Անկողին, հագուստ եւ ճամբու ծախքը տղան ազգական կամ բարեկամներու կողմէ հոգացուելու են։

Արժ. երէցներէ, քարոզիչներէ եւ քահանաներէ կը խնդրենք որ իրենց ժողովուրդին մէջ գտնուող եւ վերոյիշեալ պայմաններուն յարմարող որբերու անուններն եւ պէտք եղած տեղեկութիւնները ըսած կարելւոյն չուտով մեզ հաղորդեն։ Տնօրէն

Գանձա Ա. Ե. ՀԱՑԿԱԶԵԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

«Տիտոս, Խաչին մէկ ընկերը» անուն գիրքը թարգմանուած է թէ՛ Հայերէնի եւ թէ՛ Հայատառ Թուրքերէնի, եւ կը ծախուի թղթակազմ 5 եւ լաթակազմ 7 դահեկանի երկու լեզուներովն ալ միեւնոյն գնով։ Այս գիրքը Ամերիկայի մէջ չատ կարդացուած գիրք մը ըլլալով կը յուսանք թէ այս երկրին մէջ մեր բարեկամներէն ալ լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ եւ օգտակար պիտի ըլլայ։

1907 տարւոյ կիրակնօրեայ դպրոցի դասերն ալ ամբողջովին թէ՛ Հայերէն եւ թէ՛ Հայատառ Թուրքերէն հիմա պատրաստ են, եւ կը ծախուին իրենց նախկին գիներով (1½ եւ 2 դահ.)։ Խնդրանքները պէտք է ղրկել առ Մր. Ռ. Ո. Փիթ։

ԲԱՐԶՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս նպատակն է՝ բնիկ ու Ամերիկացի փոքրաւոր ու կարող ուսուցիչներու խումբովը տալ իր ուսանողներուն հիմնական, առողջ դաստիարակութիւն մը համաձայն՝ գործնական կեանքի պահանջումներուն։ Աչակերտները կը վայելեն բժշկական եւ բնականական կատարեալ խնամք վարժարանին մասնաւոր բժշկին, գիշերօթիկ 4 ուսուցիչներու անմիջական հսկողութեան եւ Տիկին Չէյմպըրսի մայրական հոգածութեան տակ։ Նորակառոյց եւ գեղեցիկ չէնք մը կ'ուեղնայ վարժարանին օդաւէտ չէնքերուն վրայ, իր մէջ պարունակելով ընդարձակ սրահ մը, գրատունը եւ մարմնամարզարանը։

Վարժարանին վերամուտը կը սկսի Սեպտ. 5ին (Ն. Տ.) Դէ որ ինչ ինչ նորագոյն կարգադրութիւններով։ Ցառաջիկայ տարեշրջանին՝ ուեղի այժ պիտի տրուի Ֆրանսերէնի, իսկ Անգլերէնի համար պիտի չարունակուին այն կարգադրութիւնները որոնք անցեալ տարի մեծապէս արդիւնաւոր եղան աչակերտները զարգացնելու լեզուին գործնական վարժութեանց մէջ 3 Ամերիկացի դիշերօթիկ ուսուցիչներու մասնաւոր խնամքին տակ։

Դիշերօթիկներուն տարեթուականն է 16 սմ. սակի, որուն կէսը վճարելի է Սեպտ.ին սկիզբը, իսկ մնացեալը՝ Ցունվարի մէջ։ Գործնական երաժշտութեան դասատուները պիտի վճարեն տարին 1½ Օսմ. ոսկի։ Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Մր. Բիթի կամ վարժարանին Պոլսոյ գործակատար Գրիգոր էֆ. Շահպազեանի, Գայլըղ Հասան, կ. պոլիս, եւ կամ Տնօրէնութեան, Պարտիզակ։

Թէ՛ հին եւ թէ՛ նոր աչակերտք, եթէ կ'ուզեն Հայատարփաչայէն իզմիտ կէս գնով ճամբորդել, պէտք է դիմեն Մեծ. Գ. Շահպազեան էֆ.ի եւ իրենց անուններն արձանագրել տան մինչեւ Օգոստոս 17/30։ 3—3

Ե. Գրիստ. Ընկերակցութեան ազօթքի ժողովք ժամ 8 (Ը. Թ.) ի Րէթ. Գումգափու։ Նիւթ՝ Ցայտ. ե. 9։ Իւակիւտար, ժամ 8։ Նիւթ՝ Մատ. Զ. 13։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այսօր, որ Օգոստափառ Սուլթան Ապտ իւլ Համիտ Բ. կայսեր գահակալութեան տարեդարձն է, թէ՛ Օսմանեան Պետութեան ամէն կողմերը եւ թէ՛ ի տիրւոյս աշխարհի Օսմանեան հաւատարիմ հպատակները, քաղաքային հանդէսներով տօնախմբութիւն կը կատարեն եւ զիրար շնորհաւորելով՝ իրենց սիրելի Վեհապետին կայս. թանկագին արեւշատութեան համար օրտագին աղօթքներ կը վերառաքեն։ Օսմանեան եւ օտար հպատակներ շնորհիւ Ն. Կ. Վեհափառութեան իմաստուն տնօրինութեանց՝ իրենց վայելած անդորրութեան եւ երջանկութեան համար միանաբար երջանիկ երկայնակեցութիւն կը մաղթեն Մուրքիոյ մեծանուն ինքնակալին։

Խմբագրութիւնս եւս չնորհիւ Ն. Կ. Վեհափառութեան իր վայելած բազմապիսի բարիքներուն համար երախտագէտ՝ տոյն բարեբաստիկ օրուան առթիւ այլոց հետ ձայնակցելով երկար կեանք եւ երջանկութիւն կը մաղթէ Ն. Կ. Վեհափառութեան։

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք։ Մարդահամարի գործողութիւնը կը շարունակուի մայրաքաղաքիս մէջ եւ Մարդահամարի Վարչութեան զեկուցման վրայ պաշտօնապէս սա բացատրութիւնը տրուեցաւ թէ Օսմ. թէզքէրէի համար պահանջուած 100 փարայէն 40ը թէզքէրէին եւ 40ը դրոշմաթղթին գինն է, իսկ 20ը զինուորական ապառաքինութեան յատուկ նպաստը։ Օտարներու ալ մարդահամարը պիտի կատարուի, բայց առանց Օսմանլիէ թէզքէրէ տալու։ Ոչ-Իսլամ հպատակներու թէզքէրէներուն մէջ միայն Քրիստոնեայ պիտի նշանակուի, թէեւ տոմարներուն մէջ առանձին պիտի նշանակուի նաեւ անոնց դաւանութիւնը։ —Անցեալ հինգշաբթի կատարուեցաւ Բերայի Սէնթ Անթուան եկեղեցիին հիմնարկէքը։ Անկեան քարին մէջ փորուած ծակի մը մէջ զետեղուեցաւ օրուան արարողութեան վերաբերեալ արձանագրութիւնը կրող մազաղաթը։ Շէնքը գոթական ոճով պիտի ըլլայ, ճակատը 22 մեթր եւ խորութիւնը 50։ Իտալական դեսպանը իր բանախօսութեամբ ծանոյց թէ Իտալիոյ Թագաւորը 30,000 ֆրանք կը նուիրէ տոյն եկեղեցիին շինութեան։ —Ճափոնական Երեսփ. Ժողովի անդամ մը, Ճափոնի արհեստագիտական վարժարանի տնօրէնն մը եւ ուսուցիչ մը ժամանեցին մայրաքաղաքս զբօսական պտոյտով։

Նահանգներ։ Մեքքէի չուրի ճամբաներուն նորոգման յատուկ հանգանակութեան համագումարը մինչեւ ասրբաթ 1,682,994 դահ.ի հասաւ։ —Մինչեւ Օգոս. 27 Տրապիզոնի բանտարկեալներու մէջ 8 օրէ ի վեր ժանտախտէ բռնուող կամ մեռնող չէ եղած։ —Ատալիոյ մէջ Օգոս. 23ին մէկը մեռած է այսուհանդերձ ժանտախտէ եւ ուրիշ վարակուած մը ապաքինման ճամբու մէջ կը գտնուի։ Առողջապահական Խորհրդոյ որոշմամբ, Ատալիայէ մեկնողները չորեքնաւ եւ նաւակ մտնելէ առաջ բժշկական քննութեան պիտի ենթարկուին։ Կասկածելիներու անցքը պիտի չարտօնուի։ Շոգենաւերը եւ նաւակները 48 ժամ քառանթինայի պիտի ենթարկուին մաքրանոցներու մէջ։ Ցամաքի վրայ նոյն զգուշութիւնները պիտի գործադրուին։ —Անցեալ ասրբաթ իրիկուն, երբ Իզմիրէ մեկնող բեռնաբարձ շոգեկառք մը Եփեսոսի եւ Ազիզիյէի միջեւ գահավէժի մը վրայէն կ'անցնէր, կառքերէն մին յանկարծ գծէն ելլելով գահավէժը գլորած է՝ իր հետ տանելով ամբողջ կառախտումբը, 12 կառք։ Բարեբախտաբար կեանքի կորուստ չէ պատահած, միայն երկու թուրք ուղեւորուած են թեթեւապէս։ —Սամսոի նորընտիր իշխան Քաթիէոտորի էֆ. իր պաշտօնատեղին հասած եւ մեծ հանդիսաւորութեամբ ընդունուած է։ —Ատանայի նահանգին մէջ Մերսինէ 2½ ժամ հեռու Իչէի ջերմուկը մաքրելու եւ հիւրանոց, պանդոկ, խանութ, եւն. շինելու մենաշնորհ խնդրուած է 50 տարուոյ պայմանաժամով։ Ինդրարկուները կարգ մը յանձնառութիւններ կ'ընեն եւ կը խոստանան տարին 3.000 դահ. նուիրել ի նպաստ Հիճազի երկաթուղիին։ —Թղթատարական վերատեսչութիւնը թղթատարական հաղորդակցութիւն պիտի հաստատէ Պէհէնիի եւ Այնթապի ու Մալաթիոյ միջեւ։ —Աֆիոն Գարահիսարի մէջ Շուհուտ քսուած տեղը մարդկային կիսարձան մը գտնուած է հարթաքանդակ, կարգ մը ուրիշ հնութիւններու հետ, եւ ամէնը փոխադրուած են Պրուսայի թանգարանը։ —Տիւզճէ գաւառակին Տէյիրմէնլիք գիւղին պղնձի հանքը չահագործելու մենաշնորհ տրուած է 99 տարուոյ պայմանաժամով։ —Իզմիրէ կը գրուի թէ թութի բերքը շատ առատ է։ Կ'ենթադրուի թէ 100,000 եւ մինչեւ իսկ 110,000 բեռի կրնայ հասնիլ։

Ալէպպէ. Զեռնհաս պաշտօնարանը հարցման մը պատասխանեց թէ, տաճանորդի օրէնքին համաձայն, տաճանորդի տուրքի վարձակալ եւ հրաչխաւոր չեն կրնար ըլլալ այնպիսիներ, որոնք մէկ

տարուան բանտարկութեան դատապարտուած են յանցանքի կամ ոճրի համար։ Բայց եթէ ատոնք, իրենց պատիժը կրելէ ետեւ, ուղղուին եւ ուզեն վարձակալ կամ երաշխաւոր ըլլալ, կրնան ըլլալ։ — Պետական Խորհուրդը հարցման մը պատասխանելով որոշեց թէ Մարդահամարի կանոնագրին հրատարակութենէն առաջ իրենց ծննդավայրէն այլեւս մեկնողները, եթէ իրենց ծննդավայրէն վերջնականապէս հեռացած են, իրենց գտնուած տեղին ժողովրդէն պիտի համարուին, հակառակ պարագային՝ իրենը։ Հետեւապէս անոնց եւ իրենց զաւակներուն ու թոռներուն տուրքերն ալ կամ իրենց գտնուած տեղերը, կամ իրենց քնավայրին մէջ պիտի գանձուին։ Եթէ իրենց երկրորդ քնակավայրին մէջ իրենց դաւանութենէն հաստարակութիւն չգտնուի, նոյն անձերուն չարձանագրուած միջոցին զինուորական տուրքերը իրենցմէ պիտի գանձուին, չորս տարուանը մէկ տարիէն։ Մարդահամարի ակիզբը կամ յետոյ իրենց օտարահպատակ ներկայացուցիչներու յայտարարութիւնը ինկատ պիտի չառնուի, այլ բան օրինի քննութիւն պիտի կատարուի։ Եթէ հաստատուի թէ Օսմ. հպատակ են, հաշուէ դուրս մնացած անոնց տուրքերը իրենցմէ պիտի գանձուի։ Վճարել չկրցողներուն տուրքը պիտի չընդուի քան օրինի։ — Նոր մարդահամարի պահուն դրամական տուրքէ ղերծ պիտի ըլլան անոնք որ մարդահամարի տոմարներուն մէջ չեն արձանագրուած։ Ուստի երբ չարձանագրուածները մարդահամարին ատարեն ետքը դիմում ընեն, առանց դրամական տուգանքի պիտի արձանագրուին։

Բոլսե. Խոշ. Տիարպէքիրի ժողովուրդը եւ քանի մը բարեսէրներ եկեղեցիին Ցօրելեանին առիթով 200 ոսկի հաւաքած են եւ կը փափաքին այդ գումարը չատնելով քաղաքին մէջ բարձր վարժարան մը հիմնել (Ռ-ըզնդէն)։ — Մր. Փարքիթ անուն եպիսկոպոս մը Երուսաղէմէ Այնթապ գացած է, որպէսզի քննէ տեղւոյն եպիսկոպոսական եկեղեցիին կացութիւնը եւ կարգադրէ անոր գործերը։ — Հալէպի Բողոք. աշակերտները կոյրերու Սբ. Գրոց համար կէս Ֆրանսական ոսկի ղրկած են Թերթիս խմբագրութեան։ — Կ. պոլսոյ մէջ նոր եկեղեցի մը կազմելու խնդիրն ուսումնասիրելու նպատակով Բիւթ. Նահանգ. Հոգ. Միութեան ժողովին կազմէ կարգուած յանձնաժողովը կազմակերպուեցաւ եւ բաւական քննեց խնդիրը։ Ցանձնաժողովին անդամներն են նոյն Հոգ. Միութեան կողմէ Տր. Պօչն եւ Վեր. Ցովհէփ Շէհիդեան, կ. պոլսոյ Հայ. Աւետ. եկեղեցիին կողմէ Արշակ էֆ. Շմաւոնեան, Լանկայի եկեղեցիին կողմէ Տր. Չէլմպըրտ եւ այս չորս անդամներուն կողմէ Տր. Հէրիք։ Ցանձնաժողովը նոր եկեղեցիի կազմութիւն պահանջողներուն հետ տեղի ունեցաւ եւ Կ. պոլսոյ Հայ. Աւետ եկեղեցիին ու Լանկայի եկեղեցիին որոշումները խնդրեց։ Հոկտ. գումարելի Գործ. Ժողովին, նաեւ միութեան կարծիքն ալ առնելէ ետեւ իր տեղեկագիրը պիտի մատուցանէ Բիւթ. Նահանգ. Հոգ. Միութեան, ոչ թէ Գործ. Ժողովին, ինչպէս կը ծանուցանէր Մանչոսթի Քըղթակիցը։ Վերջին որոշումը միութեան ժողովը պիտի տայ։ — Վեր. Ց. Ֆիլեան կը ծանուցանէ թէ հետեւեալ նաւերներն ալ ընդունած է Սէօյէղի եկեղեցիին չինութեան համար. 108 դահ. Վեր. Գ. Պաղտասարեանէ, 30 ենիճէի հովիւ Վեր. Ց. Տէր Ստեփանեանէ, 216½ Պրուսայի եկեղեցիէն, 40 Ստեփան էֆ. Տինկիլեանէ, 54 Վարդերես աղա Ցակոբեանէ, 680 Գաբրեան Ցովհաննէս աղայի բարեկամներէն։

Հայ Լուս. Խոշ. Իզմիրի առաջնորդ Տ. Եղիշէ Եպսկ. Դուրեան, որ քանի մը չաբաթէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր արձակուրդով, երեքշաբթի իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։ — Պատրիարք Հայրը, չրջաբերական մը ղրկելով մայրաքաղաքիս Թաղ. Խորհուրդներուն, ծանոյց թէ այսուհետեւ, երբ եկեղեցիներու դռները կամ ուրիշ տեղեր ընկեցիկներ գտնուին, նախ ոստիկանութեան ձեռամբ խուզարկութիւն պիտի ըլլայ ատուգելու համար, եթէ հնար է, թէ ի՛նչ ազգայնութեան կամ դաւանութեան կը պատկանին։ — Ջունդեան մրցման մասնակցող երեք աշակերտները քննութեցան քննիչ մարմնին առջեւ, եւ ելքը պատրիարք Հօր տեղեկագրուեցաւ։ — Գառնակերեան Տ. Գրիգորիս Արքպսկ.ը Պատրիարք Հօր խոստացած էր աշխատիլ որ Երուսաղէմի Պատրիարքին եւ միաբաններուն միջեւ տիրող ցրտութիւնը բառնայ։ Սակայն Երուսաղէմէ կը գրուի թէ չէ յաջողած այդ ձեռնարկին մէջ։ — Մահակայ եւ Մեսրոպայ տօնին առիթով Նոր Ջուղայի նորակառոյց գրատան բացումը կատարուած է։ Շէնքը կառուցուած է կալկաթայի բնակիչներէն Թադէոս Տէր Ցովհաննէսեանցի 1,000 ոսկիի նուիրատուութեամբ։

Դրամական. Օգոս. 18/31

Օսմ. Միաց. Օ. Ո.	105 34	Ռուսլ. երկթղ. ֆր.	144 75
Մէճիտիյէ	107 24	Նոբելեան	87 11
Մէճիտիէ	101 20	Գրիմից	50
Մանր արծաթ	104 30	Անգղ. ոսկի	109 34
Ռուսական բան	90 30	Մահէր	8 70

ԱՐՏԱՔԻՆ

Վալփարայզոյ երկրաշարժը. Անցեալ չաբթաւ թերթիս մամուլի յանձնուելու ատենը խորհուեցաւ թէ նիւ եորքի ճամբով վալփարայզոյ ընդունուած առաջին հեռագիրները չափազանց ներկայացուցած էին աղէտը։ Այնուհետեւ ընդունուած հեռագիրները քաղաքական էին Ամերիկացի եւ եւրոպացի բնակիչներուն ապահովութեան, նաւահանգստի նաւերուն, եւ չափով մը եւս՝ արտաքին գործառնութիւններու մասին։ Բայց այժմ ընդունուած հեռագիրները իրաց վիճակը կանխագոյն տեղեկագրուածներէն ալ գէշ կը ցուցնեն։ Այս վերջին տեղեկութիւնները գլխաւորապէս նիւ եորքի ճամբով հասած են։ Ահռելի աղէտը որ եկած է գլխաւոր նաւահանգստին, Զիլի քաղաքին, վրայ, կը հասասարի միայն Սան Ֆրանսիսքոյի աղէտին որ պատահեցաւ անցեալ Ապրիլին։ Աչքի զարնող իրողութիւն մը սա է որ տառապեալ Զիլիցւոց զբրկուած նպաստներուն մէջ գլխաւորը, 2,000 Անգղսակի, Սան Ֆրանսիսքոյէ զրկուեցաւ։ Ի Սանդիակո իւրաքանչիւր ցնցումի կը յաջորդէին անձրեւին եւ տիղմին մէջ ծներագրած ժողովրդին կոծերն ու աղօթքները։ Առաջին մեծ ցնցումը տեւեց չորս վայրկեան յիսուն երկվայրկեան։ Այսպիսի երկարատեւ ցնցում անծանօթ է յիշողութեան։ Զանգակները ինքնին կը հնչէին եկեղեցւոյ աշտարակներուն մէջ, եւ պատկերները կ'օրօրուէին պատերուն վրայ սաստիկ չարժին պատճառաւ։ Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ Սանթիակոյի բոլորովին չկործանելը չարժին բոլորակաձեւ ըլլալուն չնորհիւ էր։ Գլխաւոր ցնցումը եկաւ վալփարայզոյ Սանթիակո եւ Մէլիքիլլա, իրեն կեդրոն ունենալով Լիմաչը։ Այս վերջին երկու քաղաքները բոլորովին կործանեցան, ինչպէս նաեւ Քուիլլոթա եւ Լիւայայ։ Երկրաչարժը վալփարայզոյի Ծովային Դիտարանին կողմէն ծանուցուեցաւ երկու օր առաջ, եւ ծանուցումը մամուլին միջոցաւ հրատարակուեցաւ աղէտին նախորդ օրը։ Սանթիակոյի վիճակը ծանր է, վասն զի բնակարանէ զուրկ չատ ժողովուրդներ հոն պիտի հասնին վալփարայզոյէ։ Բաւական տուներ չեն գտնուիր եւ ուտելիքը սակաւ է։ Բայց լոյսի խնդիրը աւելի ծանր է, վասն զի հանքածուխ բերել անկարելի է երկաթուղին հիւանդի եւ հարաւի կողմերէն միանգամայն խորտակուած ըլլալուն պատճառաւ։ Զիլիի կառավարութիւնը հարիւր միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ընել մտադրած է վալփարայզոյի աղէտէն վնասուածներուն օգնելու համար։

Քոփայէ ապօտաքօ-ին. Թերթիս վերջին թիւին հրատարակութենէն ալ առաջ Քուպա կղզւոյն մէջ պատահած ծանր վրդովումներու լուրեր առնուած էին։ Բայց անոնք իրարու այնպէս անհամաձայն էին որ ալիկ տեղեկութիւն ապահով մինչեւ որ խնդրին վրայ բաւական վաստահելի տեղեկութիւն մը կարող ըլլայինք տալ։ Շարժման նկատմամբ, զոր հեռագիրները ահաւոր կը ներկայացընեն, նախագահ Փալմա վաստահաբար ըսաւ թէ ինք պիտի կրնայ պարտկել կացութիւնը, եւ նախագահ Րոզէվելթ չյուզուեցաւ այդ մասին, ոչ ալ իր դահլիճին անդամները։ Ի տարբեր կ'ափոփենք մեզի հասած լուրերը։ Թէ ապստամբական շարժումը ի՞նչ աստիճան ծանր է, կրնայ հանկցուիլ հետեւեալ լուրերէն։ Օգոս. 22 թուականով Հաւանայէ ընդունուած հեռագիրները կը ծանուցանեն թէ ապստամբները այսօր գրաւեցին Փինար տէլ Ռիօ գաւառին Սան Լուիս քաղաքը։ Ասիկա 10,000 բնակիչ ունի, եւ գաւառին գլխաւոր քաղաքէն, Փինար տէլ Ռիօէ, իսը մղոն միայն հեռու է։ Քաղաքը գրաւուեցաւ սաստիկ կռուէ մը ետքը։ Ծիսուն պահակազօրքեր գերի բռնուեցան։ — Նախագահ Փալմա տեսակցութեան մը մէջ ասպէս ըսաւ, «Անհանդիստ ըլլալու դրական պատճառ չկայ։» Մր. Սլիփըր, Ամերիկեան գործակատար ի Հաւանա, կառավարութեան կողմէ զբաղուած հեռագրի մը մէջ կը յայտարարէ թէ «յուզուելու քիչ պատճառ կայ։» — Զօր. Ճոզէ Կոմէզ երէկ ձերբակալուեցաւ ի Սանթա Քլարա իր բնակարանին մէջ։ Հաւանայի մէջ վերջին երեք օրերը 610 անձինք ձերբակալուեցան իբրեւ դաւադիրներ։ — Նիւ եորքէ Օգոս. 26 թուականով կը հաղորդուի թէ Մեխիկօ չոգենաւը դէպ Հաւանա մեկնեցաւ 15,000 Րէմինկթըն հրացաններով, մեքենայով գործող բազում թնդանօթներով եւ ռազմանիւթերով։ Ուրիշ զէնքեր ալ պիտի զրկուին Օգոս. 30ին։ Նախագահ Փալմա հրովարտակ մը հանելով կամաւորներու դիմում կ'ընէ։ Նիւ եորքի մէջ յոռետեսութիւն կը տիրէ կացութեան վրայ։ «Ազգային» գործակալութիւնը տեղեկութիւն ընդունած է Ուաչինկթընէ, թէ խռովութիւնը փինար տէլ Ռիօ գաւառէն եւ Հաւանայէ անդին տարածուած չէ։ Խռովարարներուն պետերէն Պանտէրօս անուն սեւամորթ անձ մը գերի բռնուած է։ Նախագահ Փալմա զինուորական կազմակերպութեան համար հարկաւոր վարկը քաւէարկել տուած է եւ կը խորհուի թէ Միաց. Նահանգաց միջամտութեանը պէտք չկայ։ — Հաւանայէ կը տեղեկագրուի թէ Մէնոր Քարլօ Մէնտիէթա, Սանթա Քլարա նա-

հանդի խոհափարարներուն պետը, եւ գնդապետ Ա-բռնտա որ անոր կ'ընկերանար գերի բռնուելուն կանոնաւոր զօրքերէն։

Անգլիա և Գերմանիա. Դեռ բոլորովին անհետացած չէ նշաններն այն յուզման, որ ծագեցաւ Իտալերու թագաւորին ու Գերման կայսեր Ֆրիտրիխսհովի դղեակին մէջ ունեցած տեսակցութեան վրայ տրուած Եւրոպական բացատրութիւններէն։ Դեռ ամէն ոք խելք կը բանեցնէ գուշակելու համար այդ տեսակցութեան բուն բնութիւնը եւ անոր քաղաքական հետեւանքները։ Բայց ըստ մեզ տեղի չկայ ասոր համար իզուր միտք յոգնեցընելու։ Վասն զի բնական է որ դիւրաւ այցելող երկու մեծ վեհապետներ գաղափարի փոխանակութիւն կատարեն քաղաքական բնութագիր դէպքերու, մանաւանդ իրենց երկիրներուն վերաբերեալ խընդիրներու վրայ։ Անկկեֆրանսական սիրալիր համաձայնութեան արտաքոյր կարեւորութիւն ընծայող Ֆրանսացիներ վերջապէս հասկցած են թէ հնար է Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ բարւոք յարաբերութիւն հաստատել ու պահպանել առանց երբեք նոյն համաձայնութեան վնասելու։ Ոմանք երկու տարի առաջ Գերմանիոյ համար նախատեսական բան մը համարեցան որ Իտալերու թագաւորը Պերլին երթալ որոշած ըլլալով հանդերձ Քիլի նաւահանգիստը գնաց։ Սակայն այդ կարծիքը բոլորովին անհիմն է։ Վասն զի այն ժամանակ թագաւորը Պերլին երթալու իւրհրդէն հրաժարելով Քիլ գնաց բուն իսկ կայսեր առաջարկով։ Ուստի անտեղի է նախագոյն կարգադրութիւններու փոփոխութիւն Գերմանիոյ հանդէպ նախատինք համարիլ։ Գերմանիոյ մէջ այսպիսի կարծիքներու այժ տալով նպատակն է Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ փոխադարձ յարաբերութիւնները խանգարել։ Ուստի բնաւ տեղի չկայ այդպիսի զրոյցներու կարեւորութիւն ընծայելու։ Ազգականութեան ու քաղաքակրթութեան կապերով ամրապէս իրարու միացած երկու վեհապետներու սոյն տեսակցութիւնը երկու պետութիւններուն միջեւ գոյութիւն ունեցող ցրտութիւնը պիտի փարատէ եւ անկեղծ բարեկամութիւն մը հաստատէ։ Այս պատճառով արժանի է ամէն կողմ խնդութեամբ ողջունուելու։

Ճառնապան. Արկած մը պատահեցաւ արքայական Ամֆիրիէր զրօսանաւին մէջ, որով Եորկիոս թագաւոր վենետիկ կը ճանապարհորդէր։ Նաւը, մինչ Կորնթոսի ջրանցքէն կ'անցնէր, չափէն աւելի արընթաց երթալուն պատճառաւ, հոսանքէն քշուեցաւ եւ քարափին զարնուեցաւ։ Ի սկզբան չհասկցուեցաւ թէ վնասը ծանր էր թէ ոչ։ Բայց Կորնթոսի առջեւ սուզակներ երբ քննեցին նաւը, բոլին թէ վնասը անկարեւոր է։ եւ ուստի դրեթէ երկու ժամ յետոյ արքայական զրօսանաւը չարունակեց իր ճամբան։ Եորկիոս թագաւոր, րստ վերջին լուրերու, Այլէպէն հասաւ ուրբաթ, Օգոս. 24ին, եւ պատիւներով ընդունուեցաւ տեղւոյն իշխանութիւններէն եւ ժողովրդէն։ —Աթէնքի մէջ նկարներու թանգարան մը հաստատուած, եւ անոր կանոնները պարունակող գրքոյկ մը տպագրուած է այս օրերս։ Այս թանգարանին ցարդ ստացած նկարներուն թիւն է 128, որոնց մէջ կը գտնուին ամէնէն համբաւաւոր նկարիչներուն, գոր օրինակ Միքայել Անճէլոյի, Րամպրանթի, Թիցիանի, Րաւպենսի, Վան Տայքի, Փաւոլինի եւն. գործերը։ — Մօտերս Նիւ Եորքի մէջ Մր. Ճէյմս Ի. Սաւիվան հրատարակեց յոյժ չահեկան եւ զեղեցկապէս տպագրուած գիրք մը Ողիմպիական խաղերուն վրայ, որոնք տեղի ունեցան Աթէնքի մէջ անցեալ Ապրիլին։ Մր. Սաւիվան նախագահն էր նոյն խաղերուն մէջ մասնակցութիւն ունեցող Ամերիկացի խմբակին, եւ ինք արդէն քանիցս հեղինակութիւն մըն է Միացեալ Նահանգաց մէջ ըմբշախաղի պատկանելի խնդիրներու համար։ Գիրքը, որ ճոխ պատկերներով զարդարուած է, շատ սիրուն ոճ մը ունի։ — Կեդրոնական բանտ մը չինել ծրագրուած է Ներքին գործերու պալատականի մէջ յԱթէնս։ Վաճառանալ Անտրիա Սինկրոս կտակով 1,680,000 տրախմի թողած էր այս նպատակաւ. բայց հիմա կը կարծուի թէ բաւական չէ այս գումարը, ուստի մասնաւոր գումարներու հանգանակութեան պիտի ձեռնարկէ կառավարութիւնը ամբողջ ծախքը հոգալու համար։ — Աթէնքի մէջ աստիկանութիւնը գտած է խումբ մը դրամանիշներ որոնց գլուխը Գերմանացի մըն է։

Ալճայլ. Բիօ Եանէյրօի համամերիկեան համաժողովը հանդիսապէս փակուեցաւ։ —Հաւանայէ կը հեռագրուի թէ կառավարական թնդանօթաձիգները վերստին գրաւած են զՍան Ճուան Մարթինեզ առանց ընդդիմութեան։ — Ազատարարական գործը կը չարունակէ Վալփարայզօի մէջ։ Այրեր ու կիներ ողջմէր ազատուած են 5 օր փլատակներու տակ թաղուելէետեւ։ Տեղւոյն քաղաքապետը կը հեռագրէ թէ 2000 մահ պատճառած է երկրաշարժի աղէտը։ Սակայն ժողովուրդը վհատած չէ։ Նախագահ Րոզվելթ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը յորդորէ նպաստներ տալ Չիլիի երկրաշարժէն վնասուածներուն համար։ —Զօրեքշաբթի Գերման գահաժառանգ իշխանին որդւոյն մկրտութիւնը կատարուեցաւ Փոցտամի պալատան մէջ մեծ հանդէսով։

ԿԱՍՍԱՆԴՐԻՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ը. ՅԱՐՈՒԹ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ցիւնճաճեճլար եղգուղոս Ամերիգաց խաչ

ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Մատաղատիպ ձեռնարկ էջեր

Ուշադրութիւն կը հրաւիրենք հետեւեալ Հայերէն եւ Թուրքերէն գիրքերու ղեկավարի վրայ.

	էջ	նախկին գին	արդի գին
1. Հայերէն			
Թ. 604 Կամք	314	8 դ.	2. 20
« 633 Սբ. Հոգիին Գործը	172	1 «	20
« 634 Հաւատք	80	1 «	20
« 670 Հինդիկոս	202	Թղթկզմ.	2. 20
« 674 Յովսեփայ Պատմ.	154	«	2. 20
« 677 Նամակներ առ Տնեցս	248	«	2. 20

Տե՛ս. Թ. 632 Պատմական Ապացոյցք Քրիստոսի Յարութեան, Ձրի։ Դիմողներուն կը պրուի Ձրի բաշխման համար։

	էջ	նախկին գին	արդի գին
2. Թուրքերէն			
Թ. 763 Հայրապետական	304	3 դ.	1 դահ.
« 770 Իլմի Իլահի Թապի՛ի (Թղթկզմ.)	221	3. 20	2. 20
« 771 (լաթակազմ)	»	6	4
« 793 Ֆամիլեալարա Մէքթուպլար (լաթակազմ)	325	5	4
(Թղթակազմ)			2. 20
« 795 Վալիտէլէրէ Մէքթուպլար	150	2	1

Նոր հրատարակութիւն. Մանչերու Բարեկամ. գրեց Հ. Պիւէքքըր 43 էջ գին 1 դահ.։

Դիմել առ Մր. Ու. Ու. Փիթ, Պայպըլ Հաուս, կ. պոլիս։

Տե՛ս. կը խնդրուի ուշադիր գիրքերը նշանակել իրենց յատուկ թիւերով։

ՁՐԻ ՆՈՐ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

Նորագոյն կեանքերու Հրաչքը, Տէրոջը Տանը Սենեակները, Առանձնական Աղօթքին Մեծ Իրականութիւնը, Ճշմարիտ Ապուշածը, Հաւատք եւ Յոռետվանութիւն։

Թէճեսիւս Իթմիչ Իօմրլէրին Մու՛ճիզեաի, Սէվգի Մէլիյին Օտալարը, Մախֆի Տա՛նըն Գեօյիւք Հափգաթր։

ՄԵԶԻ ՁՐԿՈՒԱԾ ԴԻՐՔԵՐ

«Դուն պէտք ըլլա» Բարոյագէտ, Տնտեսագէտ, Օրէնագէտ։ Մէջին դասընթացք, երկամեայ չրջան, Դաւիթ Խաչկոնց կ. Պոլիս. գրատուն Պալենց. 1906. էջ 196. դին 6 ղրշ.։ Այս գիրքը պատրաստուած է իրրեւ դասագիրք տղայոց, եւ կը պարունակէ բարոյական եւ օրէնագիտութեան պատկանեալ հարցեր եւ պարզ դասեր։

Գալուստ Գեղեցկութեան, Աւազանութեան և Եկեղեցութեան։ Փրոֆ, Պոյտ Լէյնըրտ։ Թարգմանեց Անդրիներէնէ Սամուէլ Գ. Վարժապետեան։ Կ. պոլիս, Տպագրութիւն Ց. Մատթէոսեան, 1905։

Հետաքրքրաշարժ, հրապուրիչ, զբօսալի եւ ամէն տեսի ու հասակի յոյժ պիտանի գրքոյկ մը 248 երեսներէ բաղկացեալ։

Գինն է 8 դահ.։ 10է աւելի գնողներու 15 առ հարիւր, եւ 50է աւելի գնողներու 20 առ հարիւր զեղչ։

Վաճառման տեղերն են Ց. Մատթէոսեան վաճառատուն, Թիւ 27, Ֆինճանճըլար Նոգուչու, Կ. պոլիս. Նաեւ Պալենց գրատուն եւ Պայպըլ Հաուս, Թիւ 16։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈԼԷՋ ԱՂՋԿԱՆՑ, ԻՍԿԻՒԻՏԱՐ

Վարժարանիս վերամուտը տեղի պիտի ունենայ Սեպ. 14ին։ Դիշերօթիկները կ'ապասուին 13ին։

Գոլէճն այս տարի տեղւոյ անձկութեան պատճառով պիտի չընդունի 14 տարեկանէ վար աշակերտուհիներ։ Բայց ուսումնարանի չորս կարգերու եւ նախապատրաստական բարձրագոյն երեք կարգերու աշակերտուհիներուն ամէն կերպով պիտի ընձայէ եւ, եթէ հնար ըլլայ, պիտի աւելցնէ այ օտվորական դիւրութիւնները։ Այս եօթը կարգերու աշակերտուհիներուն թիւը պիտի չզեղչուի, եւ քան օտվորականին մասնաւոր աշակերտուհիներ պիտի ընդունուին Գոլէճին մէջ։

Սեպ. վարժարանս ընդունելու ուզողներ կանխաւ դիմում ընելու են։ Նամակները կրնան Տր. Փէթրիքի զրկուիլ Անգղ. նամակատան միջոցով։ կարելի է նաեւ անձամբ գոլէճ երթալ Սեպ. 1էետեւ։

ԱԲՕՍՔՕԼԻՔ ԻՆՍՔԻՔԻՒԹ, ԳՕՆԵԱ

(Ճէնեվեան Վարժարան)

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 13/26ին։ Հաստատութիւնս կէտ նպատակի ունենալով Բարչը եւ միանգամայն Գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝ կ'ուսանդէ Օսմ., Հայ., Անգլ., Ֆրանս., եւ Ցուներէն (Ցոյներու համար) լեզուները, ինչպէս նաեւ բնական, բնապատմական, փիլիսոփայական, ուսողական, վաճառականական, եւն., դիտութիւնները։ Մեծ խնամք կը տանի աշակերտներու ֆիզիքական առողջութեան եւ բարոյական մաքրութեան։ Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 10 ոսմ. ոսկի։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Տնօրէն Տօքթ. Ա. Ց. Հայկազեան։ 3—5

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐՔՂ ՊՐԻՔԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 16,378,771
ՀԱՍՈՑԹ 1902
ՏԱՐԻՈՑ » » 3,628,617

ՆՕՐՏՋԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 6,227,900
ՀԱՍՈՑԹ 1902
ՏԱՐԻՈՑ » » 1,447,400

Ընկերութիւնը իրենց կ. պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կը ստանձնէ ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրագնի սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բաղդատաբար այն բացարձակ ապահովութեան՝ զոր կ'ընծայէ իրենց դրամագլխոյ մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն ստուարութեամբ։ Նաեւ իրր ապացոյց իրենց հաստատութեան՝ միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 39,500,000 Անգլ. ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

"ՄԱՐԻՔԻՄ"

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ չոգենաւուց եւ առագաստանաւուց մէջի ապրանքները եւ դրամադրները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան, գետնայարկի թիւ 21 եւ 22 սենեակները, առ Գաւրիիկ Ց. Սերոբեան, Գործակալ կ. պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԼԱՆՔԱՇԻՐ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագլուխ 12,000,000 Անգգ. ոսկի

Անգլ. Ապահովագրական Ընկ. հրդեհի եւ կենաց, «ՐՈՑԸԼ» ընկերութեան հետ ձուլուած։

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ տաւարաշէնքներ քարուկիր եւ փայտաշէն, կարասի եւ ապրանքներ, եւն., եւն.։

ԼԱՆՔԱՇԻՐ Ընկ.ը միշտ նշանաւոր եղած է ամէն վնաս անմիջապէս եւ արդարութեամբ հատուցանելով։ Իր ահագին դրամագլուխը

Տասներկու Միլիոն Անգլ. Ոսկի

բացարձակ ապահովութիւն կ'երաշխաւորէ իր ապահովագրեալներուն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ· 1 North John St.
ԼՈՆՏՈՆ· 28 Lombard St. E. C.

Փոխ գործակալութիւններ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

Ընդհանուր գործակալներ ի Կ. պոլիս
BOND, SELLAR & Co.
(Պոնտ, Սէլըր եւ Ընկ.)
4, 5 Քիւչիւք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա

ՀԱՑՈՒՀՆԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Այս վարժարանը, զոր կը վարեն ինն անդամներէ բաղկացած Խնամակալութիւն մը եւ բնիկ ու Ամերիկացի 11 ուսուցիչներէ կազմուած ձեռնհաս ուսուցչական խումբ մը, հիմնական դաստիարակութիւն մը կու տայ բոլոր իրեն դիմող Հայ աղջիկներուն։ Կ'ուսանղուին բնական, իմաստասիրական, չափական եւ այլ գիտութիւններ։ Մասնաւոր ոյժ կը տրուի Հայերէն եւ Անգլ. լեզուներուն. կ'ուսուցուին նաեւ Թուրքերէն եւ Ցրանսերէն լեզուները։ Վարժարանին երկու ընդարձակ եւ օդաւէտ չէնքերը, ինչպէս նաեւ Խնամակալութեան երկու բժիշկ անդամները մեծապէս կ'ապահովեն աշակերտներուն առողջութիւնը։ Անատոլի երկաթուղին, որուն մէկ մասնագիծը մինչեւ քաղաքս կ'երթայ, ճամբորդութիւնը խիստ դիւրին եւ հաճելի կ'ընծայէ։ Դիւրաթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի, զոր երկու մասնաւճարով պէտք է հատուցանել։ Դաշնակի դասի համար 5 կամ 3 ոսկի կը պահանջուի, դասատուութեան թիւին համեմատ։ Երգեհոնի դասի համար 2½ ոսկի կը պահանջուի։ Վարժարանին իբ. տարեշրջանը կ'սկսի Սեպ. 12 (Ն. Տ.), Դշ. իրիկուընը։ Վարժարանին նոր յայտագիրն ուզողներուն ձրի կը ղրկուի։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Մր. Փիթի, Պայպըլ Հաուս, Կ. պոլիս, կամ գրել Տր. Ս. Էֆ. Գավալեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատափազար։

3—4